

ΕΤΟΣ Ι'	ΤΕΥΧΟΣ 87	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1983	Γραφεία: Οδός Μαυρομιάλη 7 Α' Τηλ. 36.21.651 - 65.99.78
---------	--------------	-----------------	--

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Υπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Αρχηγός Χειμάρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Ανθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΔΙΑΜΠΕΝΣ
Ανθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΛΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Υπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έλιτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ομότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Ακαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ο από Ιωαννίνων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΑ: όδός Μαυρομιχάλη 7
ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 10679
ΤΗΛ. 36.21.651

Υπεύθυνος σύμφωνα με τό Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Αγία Παρασκευή Αττικής - Τερψιθέας 64
Κ.Α. 15341
Τηλ. 6599.783

Τυπώνεται καί αποστέλλεται με αυτοπροαί-
ρετη συνδρομή 500 δραχμών τό χρόνο.

Η «Ηπειρωτική Έταιρεία» διαθέτει παλιά
τεύχη του Δελτίου της καί αντίτυπα των δια-
λέξεων της.

Φωτοπορεία ΕΠΕ
Φειδίου 2, Αθήνα 10678
Τηλ. 36.27.309

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ι'	ΤΕΥΧ. 87	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1983	Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 · 106 79 Ἀθήνα Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783
---------	-------------	-----------------	---

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΙΔΡΥΣΙΣ 1906 · ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ 1934

ΕΙΣΔΟΧΗ "ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ", 1976

ΟΔΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 7 · ΑΘΗΝΑΙ

ΤΗΛ. 3621.651 — 6599.783

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΤΖΗ (1913-1981)

Ἡ «Ἡπειρωτική Ἐταιρεία» ὁργανώνει τήν 25ην Ἰανουαρίου 84, ἡμέραν Τετάρτην καί ὥρα 7.30 μ.μ. εἰς τήν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, Ἐλευθ. Βενιζέλου 22 — Ὀμήρου τήν τρίτην κατά σειράν πνευματικὴν ἐκδήλωσιν τῆς περιόδου 1983-84.

Κατ' αὐτήν, μετ' εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου, θά ὁμιλήσει ὁ κ. Λέανδρος ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ (Διευθυντής τοῦ Κέντρου Μεσαιωνικῶν καί Νεοελληνικῶν Ἐρευνῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν).

Θέμα: Δημήτρης Χατζῆς.

Ἡ σεβάσιμα Ἡπειρος καί οἱ μικρὴ μας πόλις -
Τό χρέος καί ἡ δοκιμασία.

Παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστηθῆτε νά τιμῆσετε τήν Ἡπειρωτικὴν ἐκδήλωσιν μέ τήν παρουσίαν σας.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ.

Ὁ Πρόεδρος

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Ὁ Κοσμήτωρ

ΕΥΘ. ΝΙΚΟΥ

ΛΕΑΝΔΡΟΣ ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ

Ὁ Λεάνδρος Βρανούσης, ἡ πολυσύνθετη αὐτὴ προσωπικότητα ἔχει ὑπερβῆ ἀπὸ πολλά χρόνια τὸ πλαίσιο τῶν Ἑπειρωτολογικῶν Μελετῶν ἀπ' ὅπου ἀφορμᾶται γιὰ νὰ ἐξελιχθεῖ σὲ ἐπιστήμονα καὶ συγγραφέα διεθνoῦς προβολῆς. Ἡ βιογραφία του, ζωὴ καὶ δράση καὶ ἡ ἀναγραφή τῶν κατὰ καιροῦς δημοσιευμάτων του θὰ χρειαζόταν πολλές σελίδες ὥστε νὰ δοθεῖ στὸν ἀναγνώστη μιὰ εἰκόνα τοῦ Ἑπειρώτη Λογίου, πού ἀσχολήθηκε μὲ ὅλα τὰ εἶδη τοῦ Λόγου.

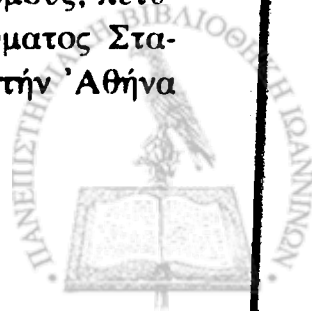
Τελικὰ τὸν κέρδισε ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα στὶς ἐργασίες τῆς ὁποίας ἔβαλε καὶ τὴν τέχνη τοῦ λόγου. Ὁ Λεάνδρος Βρανούσης ἀσχολεῖται μὲ τὴ διερεύνηση τοῦ Βυζαντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν μετέπειτα χρόνων, πού φθάνουν ὡς τὴν προεπαναστατικὴ περίοδο.

Ἡ κριτικὴ ἱκανότητα, ἡ ὀξύδερκεια, ἡ ἀρετὴ τῆς φιλοπονίας, τὸ πάθος γιὰ τὴν ἐπιστήμη πού διάλεξε ἔχουν φέρει τοὺς λαμπροὺς καρπούς. Αὐτὸ τὸ πάθος τὸν ὀδηγεῖ νὰ ἐνσκήπτει κατὰ καιροῦς στὰ ταξίδια του στὰ διάφορα ἀρχεῖα τῶν εὐρωπαϊκῶν πρωτευουσῶν, νὰ ἐγκύπτει σ' αὐτά, ἰχνηλατώντας τὸν διαλελυμένο παροικιακὸ Ἑλληνισμό καὶ κάνοντας τὴν ἀπογραφή του. Συχνὰ μὲ τίς τομές, πού κάνει στὴν ἱστορικὴ ἔρευνα γίνεται ἀνατροπὴς θέσεων πού ἐπὶ δεκαετηρίδες ἦταν παραδεγμένες (Χρονικὸ Κομνηνοῦ καὶ Πρόκλου κ.ἄ.).

Δίνομε ἐδῶ μιὰ περίληψη ἀπὸ τὴ «βιογραφία» του καμωμένη ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας κ. Ἰωάννη Χατζηφώτη δημοσιευμένη στὴ Μεγάλῃ Ἑγκυκλοπαίδεια τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας γιὰ τὴν ἑλιγώδη ἐπιστημονικὴ του ἐργασία.

α.χ.μ

Βρανούσης Λεάνδρος· σύγχρονος λόγιος, συγγραφέας ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν ἔργων, διευθυντῆς τοῦ «Κέντρου Ἑρεύνης τοῦ Μεσαιωνικοῦ καὶ Νέου Ἑλληνισμοῦ» τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Κατάγεται ἀπὸ τὰ Ζαγοροχώρια τῆς Ἠπείρου καὶ γεννήθηκε στὰ Ἰωάννινα τὸ 1921. Τὰ πρῶτα χρόνια βρέθηκε μὲ τὴν οἰκογένειά του στὸ Βουκουρέστι (1922-1928). Ἐπιστρέφοντας στὴ γενέτειρα, ἔβγαλε τὸ δημοτικὸ καὶ τὸ ἡμιγυμνάσιο στὸ χωριὸ του Γρεβενίτι (1928-1934) καὶ τίς ὑπόλοιπες γυμνασιακὰς τάξεις στὴ Ζωσιμαία σχολὴ Ἰωαννίνων (1934-1938). Πρῶτος πάντοτε στοὺς σχετικούς διαγωνισμούς, πέτυχε ὑποτροφία τοῦ Καθιδρύματος Σταθάτου γιὰ τίς σπουδές του στὴν Ἀθήνα

(1939), ύποτροφία τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως (1947) καί τοῦ Ἰδρύματος Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν (1954) γιά εὐρύτερες σπουδές στήν Εὐρώπη. Σπούδασε ἑλληνική φιλολογία, ἰστορία, ἀρχαιολογία, ξένες γλῶσσες καί φιλολογίες κλπ. Εἰδικότερα στράφηκε πρός τήν ἱστορική καί φιλολογική διερεύνηση τοῦ βυζαντινοῦ, τοῦ μεταβυζαντινοῦ καί τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ, μέ προεκτάσεις σέ βαλκανικά καί εὐρύτερα θέματα. Πτυχιούχος (μέ ἄριστα) τῆς Φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπό τά 1946, ἀναγορεύθηκε ἀριστοῦχος διδάκτωρ τό 1962. Ἐργάσθηκε παλαιότερα σέ διαφόρους ἐκδοτικούς οἴκους ὡς ἐπιμελητής ἐκδόσεων καί ἀπό τό 1956 ἀνήκει στό ἐπιστημονικό προσωπικό τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν: Στήν ἀρχή συντάκτης (1956-1961) καί ἀπό τό 1962 διευθυντής τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου, τό ὁποῖο ἐπί τῶν ἡμερῶν του ἀναδιοργανώθηκε καί μετονομάσθηκε (ἀπό τό 1966) Κέντρο Ἐρεῦνης τοῦ Μεσαιωνικοῦ καί Νέου Ἑλληνισμοῦ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΤΖΗΣ

Ὁ Δημήτρης Χατζῆς κατέκτησε μέ τό ἔργο του μιά ξεχωριστή θέση στήν πρώτη γραμμή τῆς σύγχρονης μας νεοελληνικῆς πεζογραφίας. Ξεχωριστή ὁμως θέση στό ἔργο του κατέχει ἡ γενέτειρα – ἡ «σεβάσμια Ἡπειρος», ὅπως ἔγραφε ὁ ἴδιος. Ἀπό τήν πρώτη του συλλογή διηγημάτων μέ τόν τίτλο «Τό τέλος τῆς μικρῆς μας πόλης» (βιβλίο πού τυπώθηκε κι ἀνατυπώθηκε, ἀπό τό 1953 μέχρι σήμερα, πολλές φορές καί κυκλοφόρησε σέ δεκάδες χιλιάδες ἀντίτυπα) τό ὄνομα τοῦ Δημήτρη Χατζῆ συνδέθηκε μέ τά Γιάννινα. Ἡ μικρή

ἐπαρχιακή πόλη μέ τά κατάλοιπα τοῦ παρελθόντος, πού ἔφθιναν ἀπροσάρμοστα στίς ἐπερχόμενες μεταλλαγές, ὁ πόλεμος, ἡ Κατοχή, ἡ Ἀντίσταση, ἡ μοῖρα τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων πού ἔχασαν τήν ἐμπιστοσύνη του στό Χτές καί βρίσκονται ἔτοιμοι ἢ ἀνέτοιμοι ν' ἀντιμετωπίσουν τό Αὔριο, οἱ παλιοί Γιαννιώτες τῶν παραδοσιακῶν ἐπαγγελμάτων, οἱ Ἑβραῖοι πού ξεκληρίστηκαν, τό ξεπερασμένο ἀρχοντολόι καί ἡ φτωχολογιά, ἡ λίμνη, τά ταμπάκια (βυρσοδεψεία), τό Κάστρο, τό Ἀρχιμαντρεῖό, ἡ Ζωσιμαία, γειτονιές καί εὐαγῆ ἱδρύματα, φωτεινές ἐξάρσεις καί μοιρολατρικές καταπτώσεις – ἕνας κόσμος ὁλόκληρος μέ ὅλες του τίς φωτοσκιάσεις – παρελαύνουν μέσ' ἀπό τίς σελίδες τοῦ Χατζῆ, νοσταλγικά βιώματα καί τραυματικές ἐμπειρίες, σέ μιά πηγαία ἀφήγηση, πού ἔχει ὅλα τά γνωρίσματα ἐνός προικισμένου λογοτέχνη καί τή διαθερμαίνει μιά βαθύτατη ἀνθρωπιά.

Τό τελευταῖο του μυθιστόρημα μέ τόν τίτλο «Τό διπλό βιβλίο» (1976), πού ἐντυπωσίασε τήν κριτική καί συζητήθηκε εὐρύτατα, ἔχει ἐπίσης πολλή Ἡπειρο μέσα.

Λίγοι ὁμως γνωρίζουν ὅτ ὁ Δημήτρης Χατζῆς, πού ἔκανε εἰδικές σπουδές στό Βερολίνο καί στή Βουδαπέστη, ἦταν συνάμα ἕνας ἱστοριοδίφης, ἐρευνητής καί μελετητής τοῦ Ἡπειρωτικοῦ παρελθόντος. Ἀπό τίς ἀναδιφήσεις του σέ παλιά ἑλληνικά χειρόγραφα καί ἀρχεῖα τῆς Οὐγγαρίας παρουσίασε ἀγνωστα στοιχεῖα γιά τόν Μεθόδιο Ἀνθρακίτη, εἶχε ἐτοιμάσει γιά ἔκδοση ἕνα πολύ ἐνδιαφέρον χειρόγραφο, προερχόμενο ἀπό τή Μοσχόπολη, κ.π.ᾶ.

Αὐτός ὁ Χατζῆς, ὁ βαθύτατα Ἡπειρώτης, εἶναι τό θέμα τῆς ὁμιλίας.

Πατέρας του ήταν ο Γεώργιος Χατζής-Πελλερέν, ο σθεναρός δημοσιογράφος που ξβγαζε στά τουρκοκρατούμενα Γιάννινα την έφημερίδα «Ήπειρος», ο έθνικός αγωνιστής που ή 21η Φεβρουαρίου του 1913 τόν βρήκε στίς φυλακές τών μελλοθανάτων, που συνέχισε έπειτα τούς αγώνες του μαζί μέ τόν ήρωικό δεσπότη Σπυρίδωνα κτλ. Μέ τόν πρόωρο θάνατο του πατέρα του (1930), ο γιός του ο Τάκης, νεαρώτατος τότε –μόλις τελείωνε τό Γυμνάσιο– ανέλαβε τήν έκδοση τής έφημερίδας και τήν κράτησε για κάμποσα χρόνια, ακονίζοντας από τότε τήν πέννα του –μιά πέννα που άντλοῦσε τή μελάνη της πάντοτε από τό ίδιο καλαμάρι, τό καλαμάρι μέ τά δάκρυα και τούς καημούς τής Ήπειρου....

τόν ίδιο δείκο-

ώσ' ο δρόμο και ξεκινάω
 από τή σεβάσνια Ήπειρο, πάει
 σ' χρέος. Θά μποροῦσα εγώ νά 'χω
 σταματήσει πια –μά πάω λίγο
 άκόμα. Από αυτό τό «λίγο άκόμα» είναι τό βιβλίο
 τούτο. Δέξου το, δπως σου τό δίνω –
 μέ δλη μου τήν ταπεινοσύνη, τήν τιμή
 και τήν άγάπη μου.

Αθήνα, 1976

Δ. Χατζής

Τόν ίδιο δρόμο αυτό τό δρόμο που ξεκινώντας από τή σεβάσνια Ήπειρο, πάει στο χρέος. Τό κάναμε τό χρέος μας. Θά μποροῦσα εγώ νά 'χω σταματήσει πια –μά πάω λίγο άκόμα. Από αυτό τό «λίγο άκόμα» είναι τό βιβλίο τούτο. Δέξου το, όπως σου τό δίνω – μέ δλη μου τήν ταπεινοσύνη, τήν τιμή και τήν άγάπη μου.

Αθήνα, 1976

Δ. Χατζής

Αυτόγραφο του Δημ. Χατζή:
 «...τόν ίδιο δρόμο – αυτό τό δρόμο που ξεκινώντας από τή σεβάσνια Ήπειρο, πάει στο χρέος...».

τόν ίδιο δρόμο που ξεκινάει
 ως ο θάνατος να ξεπεράσει τή
 μοναξιά, τήν απελπισία και τή
 λύπη μέσ' απ' τήν
 άγάπη του για τούς άλλους.

Δημ. Χατζής

Αθήνα, 1977

Τόν άνθρωπο που πολεμάει ως τό θάνατο να ξεπεράσει τή μοναξιά, τήν απελπισία και τή λύπη μέσ' απ' τήν άγάπη του για τούς άλλους.

Αθήνα, 1977

Δ. Χατζής

Αυτόγραφο του Δημ. Χατζή:
 «...Τόν άνθρωπο που πολεμάει ως τό θάνατο να ξεπεράσει τή μοναξιά, τήν απελπισία και τή λύπη μέσ' απ' τήν άγάπη του για τούς άλλους».

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οί κύριοι Αναγνώσται να μās γνωστοποιούν τή νέα τους διεύθυνση.

Τά Γιάννινα τῆς ζωντάνιας καί τῆς παρακμῆς

ΤΟΥ ΛΕΟΝΤ . Ι . ΜΕΛΑ

(Συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο)

Ὁ Ἰωαννίνων Γαβριήλ γράφει στόν Σταῦρο στό Σκαμνέλι τήν 16 Μαρτίου 1823 «...εἰδοποιῶ ὅτι τά ἰσνάφια τῆς πατρίδος μας μέ τό νά ἔχουν μεγάλην χρηματικήν ἀνάγκην, πρό πάντων διά νά οἰκονομήσουν τούς μολημένους συμπατριώτας μας χριστιανούς διά τόν ἐπιούσιον ἄρτον, ἐζήτησαν νά ἀναγράψωμεν καί ἄλλα γράμματα πρὸς τούς λασσοθέτας διά νά στείλουν τό ὀγληγορώτερον ἄσπρα, διά νά προφθάσουν τούς χριστιανούς ὅπου περισσότερο ἀποθνήσκουν τῆς πείνας παρά τῆς πτώχεις...»

Στούς ἄρχοντες καί τόν Σταῦρο γράφουν τά Ἰσνάφια Ἰωαννίνων τήν 23/3/1823 ...Ἐπειδή ἐμάθομεν ὅτι ἐγράφεταν τοῦ κυρίου Νούσια Χρυσοῦ λόγια ξερά χωρίς καμμίαν οἰκονομίαν, αἱ δυστυχίαι τῶν δυστυχημένων καί μολυμένων συμπολιτῶν ἡμέρα τῆ ἡμέρα αὐξάνουν ...καί διά τήν κατεπείγουσαν ἀνάγκην τούς ἐτάραξαν τήν πολιτείαν μας ἀπό τάς φωνάς καί ταραχάς τόσον ὅσον ὅπου ἀκούσθησαν καί εἰς τό μπερὴ ἐφέντη... καί ἔτσι ὁ μπέης ἐφέντης θυμωθεὶς ἔγραψεν ἓνα μπουγιουρδί πρὸς τήν εὐγένειαν σας καί τί σᾶς γράφει πληροφορηθῆτε καί κάμετε ὅπως ἀγαπᾶτε...».

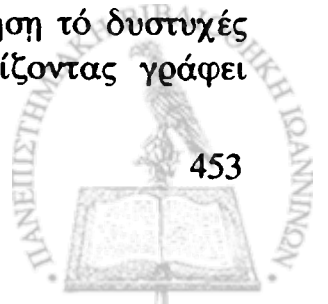
Οἱ Ἐπίτροποι τῶν 4 ἐκκλησιῶν τῶν Ἰωαννίνων γράφουν στοὺς ἐν Μόσχᾳ Ι. Μπούμπα καί Λάμπρο Πάλλη στίς 25 Ἀπριλίου 1823.

«Ἀγαπημένοι μας συμπολίται, πόλεμος 17 μῆνες, ἐμπρησμός τῶν ἐγκριτωτέρων οἰκοδομῶν καταδαφισμός καί γκρεμισμός τῶν περισσοτέρων ἐγκαταλειφθέντων, ἀρπαγὴ τῶν κινητῶν ὑπαρχόντων μας καί τέλος πάντων πανοῦκλα, αὐτά μᾶς ἔχασαν τόν νοῦν, καί δέν ἐφροντίσαμεν καί διά τήν σύναξιν τῶν λάσπων ὅπου μᾶς λείπουν τώρα τρεῖς χρόνους καί οἱ δυστυχισμένοι συμπολίτες μας εἶναι εἰς ἀθλίαν κατάστασιν... καί σᾶς ἀποκαθιστῶμεν ἐπιτρόπους... καί νά μᾶς στείλετε μέ ταχύτητα...».

Σχέδιον Ἐπιστολῆς τοῦ Στ. Ἰωάννου ἀπό τό Σκαμνέλι στίς 11 Φεβρουαρίου 1823 πρὸς τόν Ἅγιον Ἰωαννίνων διά τήν κοινότητα.

«Τήν ἡμετέραν πανιερότητα δουλικῶς προσκυνῶ καί ἀσπάζομαι τήν ἀγίαν αὐτῆς δεξιάν...».

Καί μέ ἄλλον μας ταπεινόν ἀπό μέρος μου καί ἀπό μέρος πολλῶν συμπατριωτῶν ὅπου θέλουν τήν ἀνόρθωσιν τῆς πατρίδος καί ὄχι σχήματα καί ταραχία, σᾶς ἐγράψαμεν εἰς πλάτος νά βάλλῃ χέρι καί νά βοηθήσῃ τό δυστυχές ποίμνιον τῆς...» συνεχίζοντας γράφει

νά επιβληθεῖ στίμμα (φορολογία) ανάλογα μέ τίς δυνάμεις τοῦ καθ' ἑνός «...Ἐγώ εἶχα ἀποφασίσει εἰς αὐτά νά μή ἀνακατεύωμα διά τήν ἡλικίαν μου, διά τάς πυκνάς ἀσθενείας μου ἀπό τά ρευματικά...».

Ὁ Ἀναστάσιος Παπαφίλου πρόκριτος κι αὐτός τῆς πόλεως γράφει ἀπό τό Κουκουλι στίς 10 Μαρτίου 1823 πρός τό Σταῦρο.

Ἐξιστορεῖ πῶς δέν μπορεῖ νά βρεῖ δάνεια καί γράφει γιά τίς δυστυχίες (...καί ἐτρομάξαμεν μέ τόν Νούσα νά τούς καταπείσωμεν διά νά σταθοῦν νά θάψουν τόν κόσμον ἕως ἐτούτην τήν ἑβδομάδα ἢ διορίαν εἶναι, λοιπόν ἐφέντη μου ὁ κόσμος ἐκεῖ θέλα ἀποθάνουν ἀπό τήν πείνα... ὁ Νούσιας ἀκόμη νά ὀμιλήσῃ καί μέ τούς μπέτηδες τούς ἐντόπιους ὅπου νά βάλουν ἐντός τήν Τουρκία εἰς νιζάμι (Σημ. Λ.Μ.νόμος) εἰδέ καθώς πηγαίνει ἡ δουλειά ποτέ δέν παστρεύεται καί ἡμεῖς ἔχομεν νά χαθοῦμεν εἰς τά ἀγριοβούνια...».

Ἀπό τά παραπάνω γράμματα πέρνουμε μιά ἀμυδρά ἰδέα γιά τή δυστυχία, πού ὑπῆρχε τότε στά Γιάννινα στά χρόνια, πού ἀποτεφρώθηκε ἡ πόλη καί τά μεταγενέστερα. Πείνα, λοιμός καί ὄλα τά ἐπακόλουθα μάστιζαν αὐτή τήν πόλη, πού λίγα χρόνια πρίν, ὅπως εἶπαμε ἀνθοῦσε.

Ἀλλά ἡ καταστραμένη Ἠπειρος ἔδωσε καί πάλι μέσα ἀπό τή δυστυχία της κάτι μεγάλο, κάτι πολύ μεγάλο στό ἔθνος τό Ἑλληνικό. Νά τί γράφει ὁ καθηγητής Ἐμμ. Πρωτοψάλτης «Πράγματι ὁ πόλεμος τῶν Σουλιωτῶν κατά τῶν Σουλτανικῶν στρατευμάτων, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀρχίσει ἀπό τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1820, ἐντάσσεται αὐτομάτως εἰς τά πλαίσια τῆς μεγάλης Ἑλληνι-

κῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ ἐπανάστασις ἐκραγεῖσα εἰς τήν ὑπόδουλον Ἑλλάδα, εὔρεν ὄρθιον, μέ τά ὄπλα θερμά, τό ἀσύγκριτον εἰς πολεμικήν ἐπίδοσιν Σουλιωτικόν στοιχεῖον, τό ὁποῖον ἐνεσωμάτωσεν ἐν ἑαυτῇ, καθώς ἀπερρόφησε καί ἐνεσωμάτωσε ὄλον ἐκείνον τόν κόσμον τῶν μαχίμων ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπό τοῦ 1820 ἐμάχοντο ἐν Ἠλείρῳ ὑπό τάς σημαίας τοῦ Ἀλβανοῦ σατράπου καί τοῦ Σουλτανικοῦ ἀρχιστρατήγου» ἀκόμα καί οἱ Τουρκαλβανοί ἀγάδες τῆς Ἠλείρου, πλανεμένοι μάχονταν μετά τῶν Σουλιωτῶν κατά τοῦ Σουλτάνου.

Αὐτά εἶναι ἡ μεγάλη προσφορά τῶν Σουλιωτῶν κατά τόν ἀγῶνα τοῦ εἰκοσιένα.

Κι ἔρχονταν οἱ ἐπαρχίες οἱ πόλεις καί οἱ κωμοπόλεις τοῦ Μοριά ἀκόμα καί τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος νά ἐρίζουν καί ν' ἀγωνίζονται ν' ἀποδείξουν πῶς οἱ κάτοικοι τους ξεσπάθωσαν πρῶτοι κατά τοῦ κατακτητοῦ, προσπαθοῦντες νά ἐξασφαλίσῃ ὁ καθ' ἕνας γιά λογαριασμό του δύο ἢ τρεῖς μέρες προτεραιότητα κατά τήν ἐναρξῆ τοῦ ἀγῶνα.

Λησμονοῦμε ὁμως, πῶς μήνες ὀλόκληρους πρίν τῆς ἐκρήξεως τοῦ κινήματος τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου καί πρῶ τῆς μεταδόσεως τῆς ἐπαναστατικῆς φλόγας στήν Πελοπόννησο καί τή Στερεά Ἑλλάδα, οἱ Σουλιῶτες καί οἱ Παρασουλιῶτες καί οἱ κλεφταρματολοί τῆς Ἠλείρου καί ἄλλων περιοχῶν εἶχαν ἀρχίσει τόν ἀγῶνα κατά τῶν Μουσουλμανικῶν στρατευμάτων τῆς Ἠλείρου καί ἀγωνίστηκαν ἀργότερον παντοῦ ὅπου οἱ ἀνάγκες τοῦ ἀγῶνα.

Καί κεῖ πού πῆγαιναν νά ξαναγεννηθοῦν ἀπό τήν τέφρα τους, τήν πραγματική τους τέφρα, τά Γιάννινα καί τά χωριά, ὄλο καί καινούργιες μπόρες δέν

τούς ἄφηναν νά ὀρθοποδήσουν.

Βρισκόμαστε τώρα στό 1854, πού κατά τόν Π. Ἀραβαντινό λέγεται ἡ χρονιά τῆς «Ἡπειροθεσσαλικῆς ἐπαναστάσεως». Ἦταν τότε πού ὑπό τόν Θεόδωρο Γρίβα καί μέ συναρχηγό τόν Δημ. Καραϊσκάκη, τόν γυιό τοῦ Γεωργίου, ἐπανεστάτησαν ὀρισμένες περιοχές στήν Ἡπειρο. Σύμφωνα μέ τόν Π. Ἀραβαντινό ἑκατό χωριά καί κωμοπόλεις ἐρημώθηκαν «καθότι διά πυρός, μαχαίρας καί λεηλασιῶν οἱ λυμεῶνες Ἀλβανοί ἐπέπεσαν κατά τῶν ἐν αὐτοῖς ἐνοικούντων χριστιανῶν, φιλησυχῶν ὄντων καί ἀόπλων κατά τό πλεῖστον, καί ἐν γένει σχεδόν οἱ κάτοικοι τῆς Μολοσσίας, Θεσπρωτίας καί Ἀμφιλοχίας δι' ἣν συνεπῆ ταῖς περιστάσεσιν ἀποτυχίαν ἔσχε τό ἐπαναστατικόν αὐτό κίνημα, ἔμελλον ἰδεῖν τάς οἰκείσας αὐτῶν κατεστραμμένας, τήν ἰδίαν περιουσίαν ἀφηρεπαγμένην καί τήν ἑαυτῶν ὑπαρξιν ἐπί ξηροῦ ἀκμῆς... Τῶν Ἰωαννίνων ἡ πόλις, ἐν τῇ πονηρᾷ ἐκείνῃ ἐποχῇ ὑπεβάσταζεν ἐν ταῖς ρύμαις καί ἀγυιοῖς αὐτῆς χιλιάδας χωρικῶν Χριστιανῶν, συρρευσάντων μετά τήν καταστροφῆν τῶν χωρίων αὐτῶν, οἵτινες γυμνοί καί λιμώττοντες διήρχοντο, μόλις δυνάμενοι σύρειν τούς πόδας, καί ἀπευθύνειν ἰσχνήν φωνήν ἐπί ἐξαιτήσει ἐλέους...» Σ' αὐτές τίς τραγικές στιγμές, βρέθηκε ὁ Σίδνεϋ Σμίθη Σάνδερη, πρόξενος τῆς Βρετανικῆς Μεγαλειότητος γιά τήν Ἡπειρο καί Ἀλβανία, πού πρόσφερε μεγάλη βοήθεια ἠθική καί ὑλική καί περίθαλψη στούς ταλαιπωρημένους καί θνήσκοντες Χριστιανούς. Ἔτσι βρῆκαν πολλοί τή σωτηρία τους. Σ' αὐτόν τόν εὐεργέτη τους ὁ Π. Ἀραβαντινός σ' ἐνδειξη τῆς μεγάλης του εὐγνωμοσύνης ἀφιέρωσε τό 1856 τό πο-

λυσπούδαστο ἔργο του «Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου».

Ἀλλά καί ἀργότερα ὁ Ἰ. Λαμπρίδης πολλά γράφει γιά τήν παραπάνω ἐπανάσταση στό «Μαλακασιακά» καί ἰδιαίτερα στίς σελίδες 46-50, ὅταν τά Κατσανοχώρια ὑπέστησαν τά πάνδεινα, ἀκόμα κι ἀπό τόν Θ. Γρίβα καί τούς ὀπαδούς του.

Δέκα πέντε χρόνια μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ 1854, ὅπως παραπάνω ἄλλο γεγονός συνεκλόνησε τήν πόλη τῶν Ἰωαννίνων, γιά τό ὁποῖο θ' ἀναφέρουμε σέ συντομία.

Μετά τή μεγάλη πυρκαϊά τοῦ 1820 οἱ Γιαννιώτες ἐπιδόθηκαν σιγά σιγά σάν μέλισσες καί σάν μερμύγκια νά κτίζουν τήν καμένη τους πόλη. Χωρίς σχέδιο ἡ ἀγορά ἰδιαίτερα παρουσίαζε ἀθλία κατάσταση, ἦταν ἀνήλια μέ ὄψη τρωγλοδυτική. Αὐτή τήν κατάσταση δέν ἠνέχθη ὁ Διοικητής τῶν Ἰωαννίνων Ἀχμέτ Τασήμ Πασᾶς καί στήν ἐπιμονή τῶν ἰδιοκτητῶν (οἱ περισσότεροι ἦταν Τοῦρκοι) νά μή θέλουν ρυμοτόμησι ὁ Πασᾶς ἔθεσε σέ σχέδιο ἕνα σκληρό μέτρο, πού ἦταν ἡ πυρπόλησι τῆς ἀγορᾶς. Ἔτσι τό μεσονύκτιο τῆς 28 πρὸς 29 Ἰουλίου 1869 πυρκαϊά ἐξεράγη στό κέντρο τῆς ἀγορᾶς καί τήν κατέστρεψε ὀλόκληρη. Σύμφωνα μέ τά γραφόμενα τοῦ Β. Πυρσινέλλα «Ἱστορία τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων» ἡ ἔκτασι τῆς πυρκαϊᾶς περιέλαβε «ὀλόκληρη τήν ἀγορά μέχρι τοῦ Φρουρίου, μέχρι τῆς ἔξω συναγωγῆς τῶν Ἑβραίων, μέχρι τῆς ἄνω θύρας τῆς Μητροπόλεως τῆς μεγάλης πρὸς τίς Καμάρες, μέχρι τοῦ Δημοτικοῦ ἀρτοποιείου, τό κριθαροπάζαρο, τή συνοικία τοῦ Ἁγίου Νικολάου» Ἄνω τῶν 1000 ἐργαστηρίων κατ' ἀκριβῆ ὑπολογισμό ἀπό τά ὁποῖα ὄχι

ίγα πλουσιώτατα και άνω των 830 οί-
ων κατέφαγε τό τρομερό στοιχείο. Αί
μιαί ύπολογίζονται σέ ένα εκατομμύ-
ο λίρες Όθωμανικές. Η έκτίμηση αυ-
θεωρείται πάντως ύπερβολική.

Τήν έπαύριο τής πυρκαϊάς ήρχισε ή
μοτόμηση και τό όνειρο του Τασήμ
ασά νά εκνεωτερίσει τήν πόλη έγινε
πραγματικότητα, όχι όμως χωρίς μεγά-
ες οικονομικές θυσίες των Γιαννιω-
ων, πού μέσα σέ πενήντα χρόνια υπέ-
τησαν δυό μεγάλες έξολοθρευτικές
υρκαϊές.

Οί αιώνες και τά χρόνια κυλούν κι
χουν τά κλωθογυρίσματά τους. Αυτό
ας λέει ή ιστορία και στήν περίπτωση
ής πόλεως των Γιαννίνων δέν μπορού-
ε νά ποϋμε πώς άλλαξε ό νόμος αυτός
ής φύσεως.

Μιλήσαμε στά παραπάνω γιά τά

Γιάννινα της Ζώντανιας και για κείνα
του Μαρασμού.

Μιλούμε τώρα γιά τά Γιάννινα τ'
άπελευθερωμένα, πού έμειναν σκλαβο-
μένα 480 χρόνια και 135 μέρες όσο είναι
από τίς 9 Όκτωβρίου 1431 ως τίς 21
Φεβρουαρίου 1913.

Είναι αυτά τά Γιάννινα τά χιλιο-
τραγουδισμένα, ξαπλωμένα δίπλα στήν
όμορφη Παμβώτιδα μέ τά ήρεμα νερά
της και μέ τά γύρω θεόρατα βουνά της,
πού έπειτα από δοκιμασίες και μεταλ-
λαγές τής τύχης πήραν πάλι τό καλό τό
δρόμο.

Είναι ή πόλη μέ τούς φαρδείς της
δρόμους, τά άλση και τούς ώραίους
περιπάτους, είναι ή σημερινή Πανεπι-
στημιούπολις, είναι ή πρωτεύουσα μέ
τούς έβδομήντα χιλιάδες κατοίκους.

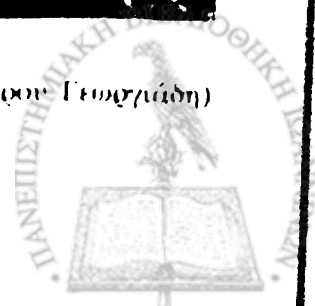
Τά πάντα ρεϊ.

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Άποψη Συρράκου

(Άρχιτο Πετρού Γεωργιάδη)

ΟΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ ΤΩΝ ΠΑΝΩ ΣΟΥΔΕΝΩΝ

ΤΟΥ ΣΤΑΘ . Δ . ΛΑΜΠΡ ΙΔΗ

Ἐκ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀειμνήστου Φώτη Κόντογλου «ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ» ἀποσποῦμε:

«Ἀφιερῶται τό παρόν πόνημα εἰς μνήμην τῶν ἀνωνύμων ἀγιογράφων, ὅπου ἐξωγράρισαν μέ τάς ἁγιασμένας χεῖρας των τό πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν, ὅπου καταστολίζουσι τήν Ἑλλάδα.

Ἄγνωστοι ἐρημίτες. Ἐκοιμήθητε ἐν Κυρίῳ, χωρίς νά ταράξουσι τήν εἰρήνην σας οἱ μάταιοι ἔπαινοι τῶν ἀνθρώπων. Ἐσεῖς οἱ μακάριοι δέν ἐδουλέψατε διά τήν ματαιότητα, ἀλλά ὡσανύ πτηνά καλλικέλαδα ὑμνήσατε τόν Κύριον. Τόν ὑμνήσατε μαζί μέ τόν ἥλιον, μέ τήν σελήνην, μέ τήν βροχήν, μέ τήν χάλαζαν, μέ τήν χιόνα, μέ τά ἄγρια δένδρα τοῦ δρυμοῦ. Κανένα βιβλίον δέν γράφει δι' ἐσᾶς οὔτε εἶναι φυλαγμένα εἰς τά μουσεῖα τά ἐργόχειρά σας. Ἡ ἰδική σας μοῖρα εἰς ἐτοῦτον τόν μάταιον κόσμον, εἶναι ἡ λήθη, καί ἡ ἀράχνη ἀργοῦφαίνει τόν ἰστόν της σιωπηλά ἐπάνω εἰς τά σκονισμένας τοιχογραφίας σας. Ὁ ἥλιος ἀνατέλλει καί βασιλεύει χωρίς νά ἔμψη τό φῶς του εἰς τά ἄδυτα, ὅπου εὐρίσκονται κρυμμένες αἱ εἰκονογραφίες σας. Ἀλλά ἐσεῖς εὐφραίνεσθε ἐκεῖ, ὅπου βλέπετε τόν Κύριον πρόσωπον πρός πρόσωπον, ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν».

Ἀπό τό σπουδαῖο βιβλίον τοῦ Φοίβου Πιομπίνου «ΕΛΛΗ-

ΝΕΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1821» σημειώνουμε:

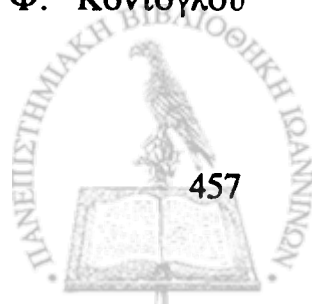
«Ἀπό τότε, πού ὑπάρχει χριστιανική ζωγραφική, οἱ περισσότεροί ἀγιογράφοι, πού στήν πλειοψηφία τους εἶχαν περιβληθῆ τό μοναχικό σχῆμα, δημιουργοῦσαν τό ἔργο τους μέ ἄκρα ταπείνωση, αὐστηρά κλεισμένοι στήν ἀνωνυμία τους, ἀφοῦ ἡ ἀγιογράφηση δέν ἀποτελοῦσε γι' αὐτούς καλλιτεχνική ἐνασχόληση, ἀλλά ἔκφραση τῆς βαθιάς θρησκευτικότητάς τους.

....«Ἡ πρόθεσή μου λοιπόν εἶναι νά φέρω στή γνώση τοῦ εὐρύτερου καί συνεπῶς ὄχι εἰδικοῦ κοινοῦ, αὐτούς τούς ταπεινούς ζωγράφους, οἱ ὅποιοι παραμερίζοντας μέ σεμνότητα μπροστά στό ἔργο τους, συντέλεσαν σ' αὐτό τό εἰκαστικό θαῦμα πού ὀνομάζεται βυζαντινὴ καί μεταβυζαντινὴ ἀγιογραφία».

....«Ὡς ἀγιογράφο θεωρῶ κάθε εἰδους ζωγράφο ἀγίων εἰκόνων, ὅποια μορφή καί ἂν ἔχουν αὐτές. Ἐτσι, στή μελέτη μου περιλαμβάνω τόσο τούς ζωγράφους φορητῶν εἰκόνων, ὅσο καί τούς τοιχογράφους, μικρογράφους καί ψηφιδογράφους ἀνεξάρτητα ἀπό τήν τεχνοτροπία τους καί τή σχολή, στήν ὁποία ἀνήκουν».

Καί μερικά ἀκόμη στοιχεῖα ἀντλούμε ἀπό τό ἔργο τοῦ Φ. Κόντογλου «Ἐκφρασις».

Σελ. 417.

ΠΟΙΟΙ ΕΣΤΑΘΗΚΑΝ ΟΙ ΣΠΟΥ- ΔΑΙΟΤΕΡΟΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ.

Πρώτος άγιογράφος έστάθη ό εύαγγελιστής Λουκάς, ό όποιος έζωγράφησε κατά τήν παράδοσιν τήν εικόνα τής Παναγίας και τών κορυφαίων Άποστόλων Πέτρου και Παύλου. "Έτεροι άγιογράφοι, όπού έσώθησαν τά όνοματά των, είναι οί άκόλουθοι, καταλεγόμενοι μεταξύ τών Άγίων.

...Σελ. 425.

Οί περισσότεροι άπό αύτούς δέν έγραφον τό όνομά των εις τάς εικόνας, όπού έζωγράφιζαν. Και εκείνοι όπού τό έγραφαν, δέν τό έκαμαν άπό επίδειξιν, αλλά άπό εύσέβειαν ώσάν δέησιν πρόν τόν Κύριον και ώς μαρτυρίαν τής πίστεώς των.

...Σελ. 431.

Λάζαρος άπό Άνω - Σουδενά τής Ήπείρου. Έποίησε τάς τοιχογραφίας τής έκκλησίας τής Κοιμήσεως τής Θεοτόκου εις τό χωρίον Κουκούλι του Ζαγορίου έν έτει 1796. Έζωγράφησε και εικόνας επί ξύλου.»

Οί άνωνυμοι άγιογράφοι, οί άγνωστοι έρημίτες, αύτοί που καταστολίζουν τό πλήθος τών έκκλησιών στήν Έλλάδα τά καλλικέλαδα πτηνά, όπως τόσο παραστατικά και έπιτυχημένα αναφέρει ό μεγάλος Φώτης Κόντογλου, οί ταπεινοί, οί σεμνοί ζωγράφοι, που συντέλεσαν σ' αύτό τό εικαστικό θαύμα, που όνομάζεται βυζαντινή και μεταβυζαντινή άγιογραφία όπως γράφει ό Πιομπίνος δέν έχουν στό ενεργητικό τους μονάχα αύτή τήν προσφορά. Εύλαδικά άποτεθειμένες - βαλμένες άπειρες εικόνες τών άνωνύμων άγιο-

γράφων ή τό πολύ μέ τό μικρό τους όνομα στά εικονίσματα τών σπιτιών τών όρθοδόξων χριστιανών στάθηκαν - άναδείχτηκαν καθοδηγητές έμπνευσμένοι, άχώριστοι φίλοι και συμπαρασάτες τών μυριάδων κατεσπαρμένων ταπεινών χριστιανών ανά τά πέρατα του Έλλαδικου χώρου, άληθινοί στυλοβάτες τής Όρθοδοξίας, γιατί όχι και του Έλληνισμού. Έμεις όλοι που γεννηθήκαμε σέ χωριά και ζήσαμε τά πρώτα χρόνια σ' αύτά μέ ποιά μορφή άγωγής γαλουχηθήκαμε; Άνοιγοντας τά μάτια μας και βλέποντας τόν περίγυρο τής οίκογενειακής έστίας, ποιές ειχαμε για πρώτες έμπειρίες στή ζωή μας; Τίς γιαγίες μας -κυραμένες όπως τίς λέγαμε- και τίς μανάδες μας είδαμε - ζήσαμε στό κόνισμα μέ τήν εικόνα του Χριστου ή τής Παναγίας να προσεύχονται, μέρα και νύχτα να έχουν τό καντήλι μέ τό λάδι άναμμένο, πλαισιωμένο μέ άδιόρατη ύποβλητικότητα.

Πόσο μετρούσαν και μέτρησαν και σημάδεψαν για τόν καθένα μας άπό τόν καιρό, που φασκιωθήκαμε στή σαρμανίτσα άκόμα έως ότου άνοιξαμε τά φτερά μας, ένας άνωνυμος άγιογράφος, που είχε φιλοτεχνήσει τήν εικόνα του σπιτιου μας μέ τήν καθαγιασμένη παράστασή της.

Έστράτα ή καλή, τό ξεκίνημα, κάποιο άνέβασμα, άδιάφορο μικρό ή μεγάλο μυριάδων χριστιανών, για πρώτη ζύμη τό προσκυνητάρι τής οίκογενειακής έστίας έχουν.

Καταστόλισαν τίς έκκλησίες ανά τά πέρατα του Έλληνισμού αναφέρει ό Φώτης Κόντογλου. Μόνο τίς έκκλησίες; Γιατί σέ κάθε χριστιανικό σπίτι δε στάθηκαν οί εικόνες τών άνωνύμων άγιογράφων ως τό πρώτο και σπουδαιότερο

στολίδι μέ τήν ἀγαθοποιό παρουσία καί επίδρασή τους; Σάν μιά τεκμηρίωση τῆς θέσεώς μας αὐτῆς θά μπορούσαμε νά ἀναφέρουμε τίς μυριάδες τῶν προσφύγων ἀδελφῶν μας τῆς Μ. Ἀσίας, πού ἐγκατέλειψαν τίς ἐστίες τους τή δίσεκτη χρονιά τοῦ 1922. Τί πήραν μαζί τους ἀπ' ὅσα πολύτιμα ἀγαθά εἶχαν συσσωρεύσει στά σπίτια τους μέ τό μόχθο καί τόν ἰδρώτα τους γενεές γενεῶν; Ἐλάχιστα καί μέσα στά ἐλάχιστα τίς ἅγιες εἰκόνες πρῶτες.

Οἱ εἰκόνες, πού τίς ἰστόρησαν οἱ ἀνώνυμοι καί ταπεινοί ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ καί τῆς Παναγίας διαποτισμένοι τόσο πολύ ἀπό τή θεία παρουσία τους.

Ἀνώνυμοι λοιπόν ἤ τό πολύ μέ τά μικρά τους ὀνόματα, πού εἶναι φυσικά τό ἴδιο.

ΟΙ ΠΑΝΩ ΣΟΥΔΕΝΙΩΤΕΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ.

Εἶναι τρεῖς. Εἶναι δέ βλαστοί τῆς ἴδιας οἰκογενείας. Τούς βρήκαμε μέ τά μικρά τους ὀνόματα Ἰωάννης, Λαζαρος, Λάζαρος. Πατέρας ὁ πρῶτος, υἱός ὁ δεύτερος, ἀνεψιός τοῦ δευτέρου ὁ τρίτος.

Ποιός ὁ Ἰωάννης, ποιός ὁ Λάζαρος καί ποιός ὁ δεύτερος Λάζαρος; Ὁ φίλος καί συντοπίτης κ. Κώστας Λαζαρίδης μέ τό σπουδαῖο βιβλίο του «ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ» θά προσπαθήσει νά διευκρινίση ὅ,τι σχετίζεται μέ τόν ἀγιογράφο Λάζαρο σημειώνοντας ἀπό τήν πλάκα ἀνάμεσα στά ἄλλα τήν ἐντοιχισμένη στήν κεντρική ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου στό Κουκούλι «ΩΣ ΟΡΑΤΑΙ ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΕΜΟΥ ΤΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ ΕΞ ΑΝΩ ΣΟΥΔΕΝΑ ΥΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΕΡΕΩΣ».

Δέν παραλείπει νά δώση καί μερικά στοιχεῖα ἀκόμη γιά τόν ἀγιογράφο Λάζαρο, ὅπως τά εἶδε στήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, τήν τοποθετημένη στό τέμπλο τῆς ἐκκλησίας τῆς Βελλᾶς «ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΔΕ ΚΑΜΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑΞΙΟΥ ΕΞ ΑΝΩ ΣΟΥΔΕΝΑ ΛΑΖΑΡΟΥ ΕΝ ΕΤΗ ΣΩ 1790 ΜΑΡΤΙΟΥ 20».

Λάζαρος ἕως ἐδῶ τοῦ Ἰωάννου ἱερέως συγκαταλεγμένος ἀνάμεσα στούς Ἁγίους, ὅπως τό ἀναφέρει ὁ Κόντογλου στήν περισπούδαστη συγγραφή του «Ἐκφρασις».

Βλ. σελ. 417, 425 & 431.

Θά γίνη ἓνα δῆμα σημαντικό γιά τήν ὀλοκληρωμένη ταυτότητα τοῦ Λαζάρου, ὅταν ὁ φίλος δικηγόρος ἀπό τό Πωγώνι κ. Νικ. Λώλης θά μᾶς στείλη γιά τά Χριστούγεννα τοῦ 1981 καί τήν καινούργια χρονιά τοῦ 1982 μιά κάρτα πού εἰκονίζει τήν ΠΑΝΑΓΙΑ ΕΝΘΡΟΝΟ καί γιά συμπλήρωμα τῆς θά ἀντιγράψῃ ἀπό τήν εἰκόνα:

«Διά χειρός Λαζώπουλου Λαζάρου ἀπό ἀπάνω Σουδενά 1812 19 Ἰουλίου». Ὁ ἴδιος θά συμπληρώσῃ:

«Θαυμάσιο δεῖγμα Ἡπειρωτικῆς ἀγιογραφίας τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἁλῆ Πασιᾶ ἀπό τό τέμπλο τῆς Μονῆς Προφήτης Ἡλιοῦ Τεριαχίου (Πωγωνίου). Φωτογραφία - Ἐπιμέλεια Νικόλαος Β. Λώλης». Στό ἴδιο τό χωριό καί στήν ἴδια Μονή ὑπάρχουν ἀκόμα δύο φορητές εἰκόνες διά χειρός Λαζάρου «ἀπό ἀπάνου Σουδενά 1812 Νοεμβρίου καί ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καί διά χειρός Λαζάρου ἐξ Ἄνω - Σουδενά 1801 Ἰουλίου 15 ἡ εἰκόνα τοῦ Προφήτη Ἡλιοῦ».

Ὁ φίλος κ. Ἀχιλλέας Παπαδόπουλος, Βορειοηπειρώτης δάσκαλος ἀπό τό Βουλιάρτι τῆς Δρόπολης θά μᾶς πληροφορήσῃ μέ δυό του σημειώματα

πού τιτλοφορούνται 1) Ο ΑΙ-ΘΑΝΑΣΗΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΙΑΡΑΤΙΟΥ & 2) 'Ο Βυζαντινός ναός τής ἐπισκοπῆς, χωριό στή Δρόπολη πού εἶναι ἐπαρχία τοῦ Ἀργυροκάστρου Βορ. Ἡλείου.

1) «'Ο παρών τέμπλος τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου (Βουλιαρατίου) ἐχρυσοαφήθη καί ἐζωγραφήθη εἰς τούς 1827 Ἰουνίου ἐτελειώθη διά χειρός Λαζάρου Παπαϊωάννου καί ἀνεψιοῦ αὐτοῦ ζωγράφου (Λαζάρου Κανίκη) χώρας ἀπάνω σουδενά 1827 Ἰουλίου 2».

2) 'Ο δέ Παναγιώτης Πουλίστας γράφει τά ἑξῆς: στή σελίδα 54 τῆς μελέτης του: «Ἐπιγραφαί καί ἐνθυμήσεις ἐκ τῆς Βορείου Ἡλείου», πού δημοσιεύτηκε στό Περ. Ἐπετηρίς τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν 1928 σ. 54-99.

2. Ἐπί τῆς ἐν τῷ τέμπλῳ εἰκόνας τοῦ Προδρόμου: «1798 διά χειρός Λαζάρου ἐξ ἀπάνω Σουδενά Ζαγορίου».

3. Ἐπί τῆς εἰκόνας τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου: «1798 Μαρτίου 20 διά χειρός Λαζάρου ἐξ ἄνω σουδενά Ζαγορίου.

Ἀπό τότε ὁ ἀγιογράφος - ζωγράφος Λάζαρος Ἰω. Λαζόπουλος θά ἀποτελέσῃ ἀντικείμενο ἔρευνας στό χωριό του καί τό σπίτι του.

Οἱ περίφημες τοιχογραφίες τῆς Μονῆς Εὐαγγελίστριας τῶν Ἐπάνω - Σουδενῶν εἶναι ἔργο του, πού μπορούμε νά τό χαρακτηρίσουμε μνημειῶδες.

Στήν ἐντοιχισμένη πλάκα καί σέ περίοπτη θέση δεξιά, ὅπως μπαίνουμε στήν ἐκκλησία τῆς Εὐαγγελίστριας θά ἀναγνώσουμε:

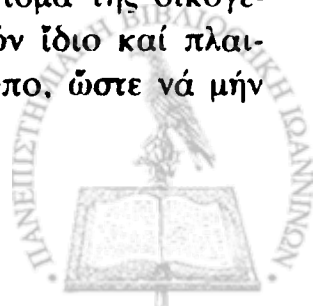
ΟΥΤΟΣ Ο ΘΕΙΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΝΑΟΣ...

«ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΚΑΜΟΥ ΤΟΥ ΕΥ-

ΤΕΛΟΥΣ ΛΑΖΑΡΟΥ ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΨΙΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΑΖΟΥ ΚΑΝΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1809» Οἱ φορητές εἰκόνες πού εἶναι ἀπό τό χρωστήρα του εἶναι πάμπολλες. Σέ ὅλες σημειώνεται μέ τό μικρό ὄνομα Λάζαρος κάπου-κάπου καί μέ τό πατρώνυμο Παπαϊωάννου ἔτσι ὁμοῦ γραμμένο, ὥστε νά ὑποθέτῃ ὁ ἀσχολούμενος ὅτι πρόκειται γιά ἐπώνυμο. Καί μέ τήν ἐνδειξη αὐτή σ' ὅλες του τίς δημιουργίες θά παρουσιασθῇ ὡς ὁ ἀνάξιος, ὁ εὐτελής, ὁ ταπεινός δούλος τοῦ Κυρίου, ἀλλά καλλικέλαδο πτηνό, ὅπως γράφει ὁ Κόντογλου, μέ ἐργόχειρα - ἀριστουργήματα.

Μέ τήν ἄκρα ταπείνωση πού τόν χαρακτήριζε ὅπου τό ἅγιο του χέρι δούλεψε ξεπήδησε καί ἓνα στολίδι.

Φορητή εἰκόνα του βρίσκεται καί σέ κάποια Μονή στά Μετέωρα. Τό ἰδιάζον σέ ὅλη τή δημιουργία του: Ἡ ποικιλία καί ἡ ἀρμονία στήν σύζευξη τῶν χρωμάτων. Πέρα ἀπ' αὐτό ἡ ζωηρότητα καί τό ἀνεξίτηλο τῶν χρωμάτων εἶναι τό κύριο χαρακτηριστικό στό ἀγιογραφικό ἔργο του. Βλέποντας εἰκόνα ἀπό τό χέρι τοῦ ἀγιογράφου αὐτοῦ θαμπώνεσαι, ἐκστασιάζεσαι. Δέν ξέρεις τί νά πρωτοθαυμάσῃς καί παρατηρήσεις. Ὡστόσο θά ἐντυπωσιασθῇς ἀπό τή χρωματική ζωηρότητα. Θά νομίσης ὅτι κάθε εἰκόνα του ζωγραφισμένη ἀπό τό 1790 ἕως τό 1840 βγήκε ἀπό τό ἐργαστήρι τοῦ χτέσ. Χάρμα ἰδεῖν κάθε δημιουργία του. Ἡ τελευταία εἰκόνα τοῦ μεγάλου ἀγιογράφου εἶναι ἱστορημένη τό 1837. Εἶναι εἰκονογραφημένος ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου. Ἡ εἰκόνα εἶναι τοποθετημένη στό κόνισμα τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας ἀπό τόν ἴδιο καί πλαισιωμένη μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε νά μὴν

είναι δυνατή ή μετακίνησή της. Ἐκεῖ βρίσκεται ἄγγελος προστάτης τοῦ σπιτιοῦ ἀπό τό 1837 ἕως τό 1983. Δέ θά ἀναφερθοῦμε στίς φορητές εἰκόνες μέ τίς παραστάσεις τους, τοῦ ἁγιογράφου. Ὑπό τίς σημερινές συνθήκες ἀντενδίκνυται. Τό κύριο χαρακτηριστικό στίς φορητές εἰκόνες τοῦ Ἁγίου Λαζάρου κατά Κόντογλου πού ἔχουμε ὑπ' ὄψη μας, εἶναι ὅτι ὁ ἁγιογράφος ἀναφέρεται μέ τήν ἐνδειξη ἢ διά χειρός Λαζάρου ἢ διά χειρός Λαζάρου Παπαϊωάννου. Ἐάν ὁ μέγας αὐτός ἁγιογράφος Λάζαρος δέν εἶχε κάποτε λησμονήσει καί δέν ὀλοκλήρωνε τήν ταυτότητα του μέ τό ἐπώνυμο του Λαζόπουλος στήν ἐνθρονη Παναγία, εἰκόνα του στή Μονή Προφήτου Ἡλιοῦ στό Τεριάχι Πωγωνίου, δέν θά ἦταν εὐκολο νά ἔχουμε τήν εὐτυχία καί τήν ἱκανοποίηση τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ μεγάλου Σουδενιώτη ἁγιογράφου. Μόνο, γιατί ξεχάστηκε κάποια στιγμή ἀδυναμίας ἀνθρώπινης βγήκε ἀπό τήν ἀνωθυμία, μαζί του δέ καί οἱ ἄλλοι δύο.

ΙΩΑΝΝΗΣ, ἱερεὺς εἶναι ὁ ἀναφερόμενος ἀπό τό Λάζαρο καί ὑπό τή μορφή ἐπωνύμου «Λάζαρος Παπαϊωάννου». Οἱ ὀλοκληρωμένες ταυτότητες τῶν δύο προσώπων εἶναι Λάζαρος Ἰω. Λαζόπουλος καί Ἰωάννης Λαζόπουλος, ἱερεὺς. Τό πατρώνυμο τοῦ Ἰωάννη μᾶς εἶναι ἄγνωστο ἕως τήν ὥρα. Ὁ Ἰωάννης - Παπαγιάννης - Παπαϊωάννου δέν εἶναι ἕνας ὁ ὅποιος ἀσήμαντος παπᾶς.

Πρῶτα - πρῶτα ὁ Παπαγιάννης ἔχει βάλει τήν ὑπογραφή του σέ ἕνα ἔγγραφο - πρακτικό ἱστορικῆς σημασίας τό Φεβρουάριο τοῦ 1769. Τό συνυπογράφει καί ὁ πρωτόπαπας τοῦ χωριοῦ - πρῶτος τῆ τάξει ἱερέας - Νικό-

λαος Ἐξάρχου, πατέρας τοῦ ἱερομονάχου, μεγάλου δάσκαλου τοῦ Γένους Νεοφύτου Δόττου, ὁ ἀρχηγός τῆς οἰκογένειας τοῦ γράφοντος αὐτό τό σημείωμα. Τό ἔγγραφο - πρακτικό ὑψίστης σπουδαιότητος ἀναφέρεται στόν καθορισμό τῆς προίκας τῶν κοριτσιῶν ἀπό κάθε χωριό τοῦ Ζαγοριοῦ. Τό ἀναφερόμενο ἔγγραφο ἔχει καταχωρισθῆ στό ὑπ' ἀριθ. 80 Δελτίο τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας. Τό ὑπογράφουν τά μεγάλα κεφάλια, οἱ προύχοντες, τῶν 46 χωριῶν τοῦ Ζαγοριοῦ. Ἐπειτα ὁ Παπαγιάννης καί ὁ Παπανικόλας εὐτύχησαν νά ὑποδεχθοῦν καί νά συμπαρασταθοῦν στόν ΑΓΙΟ-ΚΟΣΜΑ ὅταν πέρασε ἀπό τά Σουδενά.

Ὡστόσο ὁ Παπαγιάννης εἶναι καί σπουδαῖος ἁγιογράφος. Μιά φορητή εἰκόνα του σέ μεγάλο σχῆμα ἱστορημένη τό 1770 παριστάνει τήν Παναγία, τήν Ὁδηγήτρια. Εἶναι καλλιτέχνημα ἀληθινό.

Τό 1737 ἄρχισε νά τοιχογραφῆ τήν ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στό χωριό Βιτσικό τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων. Στήν ἐκκλησία αὕτη ὑπάρχουν δύο εἰκόνες τοῦ 1694 πού φέρουν τήν ὑπογραφή τοῦ Ἰωάννη καί παριστάνουν τόν Παντοκράτορα ἐνθρονο καί τή Θεοτόκο Πλατυτέρα. Προφανῶς εἶναι ὁ ἴδιος μέ τόν ἱερέα Ἰωάννη ἀπό τά Ἐπάνω - Σουδενά.

Τά στοιχεῖα εἶναι παρμένα ἀπό συγγραφέα πού ἀσχολήθηκε μέ τούς Ἑλληνες ἁγιογράφους.

Ὡστόσο ἡ σημειούμενη χρονολογία 1694, ὅπως διαβάστηκε καί καταχωρίστηκε, εἶναι λαθεμένη, γιατί δέν συμβι-
συνέχεια στήν σελ. 483

Ἡ Α Ἐξοχότης ἡ Διοίσεις

Τοῦ Ἐπιτίμου Εἰσαγγελέως Ἐφετῶν
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΛΑΖΑΡΗ

(Συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο)

Τήν 1ην Φεβρουαρίου ἐ.ἔ. ὁ ἐξ' ἡμῶν ἀντισταγγελεύς πρωτ/κῶν Χ. Λάζαρης ἐμειοψήφισεν ἠτιολημένως, ὡς μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀσφαλείας τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, ἧς προήδρευεν ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Γεν. Διοικήσεως Ἠπείρου κ. Κων. Φιλοσοφόπουλος, κατὰ τῆς προτάσεως ἐκτοπίσεως τοῦ προέδρου τοῦ Δικηγόρου Συλλόγου Ἰωαννίνων Γεωργ. Νιαβῆ διὰ κομμουνιστικὴν δρᾶσιν, ἐξύβρισιν τοῦ Γεν. Διοικητοῦ Ἠπείρου κ. Γ. Κυρίμη καὶ ἀντίδρασιν εἰς τό κυβερνητικόν ἔργον καὶ δὴ εἰς τὴν ἴδρυσιν τοῦ Νομοῦ Θεσπρωτίας.

Μετά τινος ἡμέρας (πρὸ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ καθαρογεγραμμένου πρακτικοῦ ὑπὸ τοῦ ἀντισταγγελέως Χ. Λάζαρη), ἐκλήθημεν ἀμφότεροι (πρόεδρος Πρωτ/κῶν κ. Ἦλ. Σκαβέντζος καὶ ἀντισταγγελ. Χ. Λάζαρης) ὑπὸ τοῦ κ. Γεν. Διοικητοῦ εἰς τό γραφεῖον του, ὅπου καὶ μετέβημεν ὁμοῦ κατὰ τὴν 6 μ.μ. ὥραν, πεποιθότες ὅτι ἡ πρόσκλησις ἀφεώρα ὑπηρεσιακὴν συνεργασίαν.

Εἰσήχθημεν ἀμέσως παρὰ τῷ κ. Ἰππουρῶ ὅστις ἀφοῦ μᾶς ἐχαιρέτισε διὰ χειραψίας καὶ μᾶς ὑπέδειξε κάθισμα, ἤρξατο ἀπευθυνόμενος πρὸς ἡμᾶς ὡς ἐπομένως ἐκτίθεμεν, προσπαθοῦντες ν' ἀποδίδωμεν ὅσον ἐνεστὶν αὐτολεξεί καὶ ἐπακριδῶς τὰ διαμειφθέντα μεταξὺ τούτου καὶ ἡμῶν:

ΥΠΟΥΡΓΟΣ. Σᾶς ἐκάλεσα κύριοι, μολονότι δέν ἤθελα ν' ἀσχοληθῶ μέ αὐτὴν τὴν πλευράν, διότι δυστυχῶς ἡ Δικαιοσύνη ἐδῶ δέν μᾶς βοηθεῖ εἰς τό ἔργον τό ὁποῖον ἀνελάβομεν. Καὶ ὄχι μόνον δέν μᾶς βοηθεῖ ἀλλὰ μᾶς παρεμβάλλει καὶ προσκόμματα!

Πρέπει νά γνωρίζετε, κύριοι, ὅτι ἐγὼ ἔχω σφάξει τρεῖς χιλιάδες ἀνθρώπους ἐν καιρῷ εἰρήνης, χωρὶς νά λογαριάσω τίποτε, καὶ μάλιστα λογοδοτήσας ἐνώπιον τῆς Δικαιοσύνης, ὄχι μόνον δέν ἐτιμωρήθην ἀλλ' ἀπέσπασα ἔπαινον διὰ τὴν πράξιν μου αὐτὴν εἰς τὴν ὁποίαν προέβην ἐκ φιλοπατρίας, διότι ὅταν σκέπτομαι τὴν πατρίδα δέν λογαριάζω καὶ δέν διατάζω νά φθάσω μέχρῃς ἐγκλήματος. Ἀλλὰ πῶς θά διοικήσω αὐτόν τόν τόπον ὅταν ἡ Δικαιοσύνη δέν μέ βοηθεῖ εἰς τό ἔργον μου, ἕνα ἔργον τέλος πάντων εἰς τό ὁποῖον δέν πιστεύω νά βλέπετε ὅτι ὑπάρχει καμμιά φιλοκέρδεια ἢ ἄλλη ὑστεροβουλία, καὶ διὰ τό ὁποῖον δέν φείδομαι κόπων καὶ θυσιῶν! Πρέπει νά γνωρίζετε, κύριοι, ὅτι δέν μπορεῖ νά ἐξακολουθήσῃ ἀκόμη αὐτὴ ἡ ἀντίδρασις. Βλέπετε μιά Κυβέρνηση ἡ ὁποία δέν ἔχει κάμει κανένα κακό εἰς τὴν Πατρίδα, ἀλλὰ προσπαθεῖ νά περισώσῃ ὅ,τι εἶνε δυνατόν ἀπό τό προηγούμενον κατάντημα καὶ ἡ ὁποία, διαπνεομένη ἀπό τὰς ἀγνωτέρας τῶν προθέσεων, ἔχει κάμει ἀρκετά ἕως τώρα. Λυποῦμαι πάρα πολύ διὰ τὴν ἀντί-

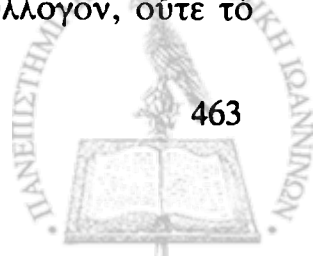
δρασιν πού συναντῶ καί πρέπει νά σᾶς πῶ ὅτι διά τό ζήτημα αὐτό θ' ἀναφερθῶ εἰς τόν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως. Εἶσθε ἀνεξάρτητοι, σκεφθεῖτε ὅπως νομίζετε, ἀλλά κι' ἐγώ θά κάμω ὅ,τι νομίζω, διότι δέν βλέπω, τέλος πάντων, γιατί δέν βοηθεῖτε καί σεῖς τήν κυβέρνησιν καί πῶς σκέπτεσθε γιά νά μήν τήν βοηθεῖτε, ἐκτός ἂν βλέπετε ὅτι κάνομε κανένα κακό. Λυποῦμαι πού σᾶς τά λέγω αὐτά ἀλλά δέν μπορεῖ νά γίνῃ διαφορετικά. Ἐγώ ὅταν ἀκούω τήν λέξιν «Δικαιοσύνη» γίνομαι, δέν ξέρω πῶς νά σᾶς τό πῶ, κι' ὅποιος μου πῆ γιά τή Δικαιοσύνη τόν θγάζω ἔξω ἀπ' τό γραφεῖο μου. Ἐσεῖς ὅμως δέν ξέρω πῶς σκέπτεσθε!

Η. ΣΚΑΒΕΝΤΖΟΣ. Κε Ὑπουργέ, μου κάνει κατάπληξιν αὐτό πού λέτε διότι δέν ξέρω νά κάνωμε τίποτε ἄλλο ἢμεῖς παρά νά ἐφαρμόζουμε τούς νόμους τοῦ κράτους μέ τήν μεγαλυτέραν εὐσυνειδησίαν, προσπαθοῦντες διαρκῶς νά μήν ἀδικήσουμε κανένα, καί δέν βλέπω σέ ποιό σημεῖον εὐρέθημεν ἐμπόδιον εἰς τό ἔργον τῆς Κυβερνήσεως ἢ τῆς Γεν. Διοικήσεως. Ἐάν συνέβη τίποτε ἐν ἀγνοίᾳ μας σᾶς παρακαλῶ πολύ τί συγκεκριμένον ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας, διότι ἐγώ τουλάχιστον, σᾶς βεβαιῶ εἰλικρινῶς δέν ξεύρω νά ἔχει παρεμβληθῆ κανένα πρόσκομμα εἰς τό ἔργον σας ἀπό μέρους τῆς Δικαστικῆς ὑπηρεσίας τοῦ τόπου, καί στενοχωροῦμαι πολύ, διότι χωρίς συγκεκριμένα πράγματα, ἔτσι ἀορίστως, δέν εἶμαι εἰς θέσιν νά σᾶς ἀπαντήσω.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ. Μά πῶς δέν ξέρετε κ. Πρόεδρε, πῶς δέν ξέρετε; Ἐδῶ ξέρει ὁ κόσμος ὅλος ὅτι, ἕνας δικηγόρος καί πρόεδρος μάλιστα τῶν δικηγόρων, ἐξεκίνησε ἀπό δῶ καί πῆγε στάς Ἀθήνας

ὅπου συνεργάζετο μέ τούς Δημάρχους Ἰωαννίνων καί Πρεβέζης, γιά νά μήν ἰδρυθῆ ὁ Νομός Θεσπρωτίας καί μεταίωση τήν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως. Καί ὄχι μόνο αὐτό ἀλλά ἐγύριζε στάς Ἀθήνας καί ὕβριζε τόν Γεν. Διοικητήν χυδαιότατα. Ἐπειτα ἦρθε ἐδῶ καί διέδιδε στά καφενεῖα καί στούς δρόμους ὅτι ἐγώ εἶχα τήν ἀξίωσιν ἀπό τόν Πρόεδρον τῶν Πρωτοδικῶν μόλις ἐπληροφορήθη τάς ἐναντίον μου ὕβρεις, νά τόν καθήσῃ στό σκαμνί, καί νά καλέσῃ τόν Δικηγ. Σύλλογον καί τούς διανοουμένους τῆς πόλεως νά ἀποδοκιμάσουν τήν πράξιν του, καί νά τόν διώξῃ ὁ Σύλλογος ἀπό πρόεδρο καί νά τόν τιμωρήσῃ τό δικαστήριον! Ἐσεῖς ὅμως οὔτε νά μέ πληροφορήσετε γιά ὄλ' αὐτά δέν ἦρθατε, ὅπως ἔπρεπεν, ἀλλ' αὐτός ὁ κύριος ἔμενεν ἀνενόχλητος καί ἐξηκολούθει νά ὕβριζῃ, χωρίς νά βρεθῆ ἕνας δικαστής, ἕνας ἐπιστήμων νά τόν διατάξῃ νά παύσῃ!

ΣΚΑΒΕΝΤΖΟΣ. Κε Ὑπουργέ, οὔτε συχνάζω εἰς τά καφενεῖα, οὔτε πιστεύω νά σᾶς εἶπε κανεῖς ὅτι ἄκουσα τόν Νιαβῆν νά σᾶς ὕβριζῃ καί παρέλειψα νά κάμω τό καθήκον μου. Τά περί Νιαβῆ ἔμαθα ὅταν ἐγνώσθη τό ἐν τῷ γραφεῖῳ σας ἐπεισόδιον μεταξύ ὑμῶν καί τούτου. Αὐτά πού λέτε νά κάμω δέν εἶνε οὔτε νόμιμα οὔτε δυνατά. Πῶς θά ἤξευρα ἐγώ ἐάν ὁ Νιαβῆς ὕβριζε τόν κ. Ὑπουργόν, ποιᾶ στιγμή καί πού τόν ὕβριζε διά νά ἐπέμβω, ἀλλά καί πῶς θά μπορούσα κατόπιν νά τόν δικάσω ὡς δικαστής ἐάν ἐγινόμενον καταδιωκτικόν ὄργανον καί κατήγορός του! Δέν εἶνε ἀρμόδιος ὁ πρόεδρος καί οἱ δικασταί νά ἐκτελοῦν παρακολουθήσεις προσώπων, οὔτε κανέν δικαίωμα ἔχω νά καλέσω τόν δικηγορικόν Σύλλογον, οὔτε τό

Δικαστήριο έχω δικαίωμα νά καλῶ ἐκτάκτως ὅταν θέλω διά νά δικάζω ὅποιον θέλω. Αἱ ἀρμοδιότητες καί διαδικασίαι εἶνε καθωρισμέναι ἀπό τόν Νόμον μέ τύπους αὐστηρῶς ἀπαραβάτους. Μήπως κατηγγέλθη κανεῖς διά παρομοίας πράξεις καί τόν ἐκρίναμεν προκατελιημμένοι εὐνοϊκῶς; Ἐπειτα ἐγώ τώρα μαθαίνω ὅλα αὐτά πού λέτε, κι' ἀφοῦ δέν τά εἴξευρα δέν μποροῦσα, βέβαια, οὔτε συστάσεις νά κάμω εἰς τόν Νιαβήν, οὔτε νά ἔρθω νά σᾶς τά εἶπω.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ. Καί σάν νά μὴν ἔφθαναν ὅλα αὐτά, καλεῖται ἐπί τέλους ἡ Ἐπιτροπή Ἀσφαλείας διά τήν ἐκτόπισιν τοῦ Νιαβῆ καί ἐκεῖ ὁ κ. Λάζαρης ὄχι μόνον εὐρίσκει λόγους μειοψηφίας ἀλλά ἔχει καί τήν.... —δέν ξέρω πῶς νά τό πῶ— νά γράφῃ καί δικαιολογίες τῆς μειοψηφίας του. Αὐτό πλέον δέν ξέρω πῶς νά τό χαρακτηρίσω, οὔτε μπορῶ νά καταλάβω τί ἤθελε νά παραστήσῃ ὁ Λάζαρης μέ τή μειοψηφία του σ' αὐτή τήν ὑπόθεσι. Μήπως ἠθέλατε, κ. Σκαβέντζο, νᾶρθῃ καί μέσα σ'τό σπίτι μου νά μοῦ βροῖσῃ τήν οἰκογένειά μου ὁ Νιαβῆς γιά νά ἐκτοπισθῇ; Τί ἄλλο ἠθέλατε νά μάθητε περί τοῦ κυρίου αὐτοῦ γιά νά ἐνεργήσῃτε ἐναντίον του; Δέν ἐπῆγε σ'τάς Ἀθήνας κι' ἔμεινε τόσον καιρό ῥαδιουργῶν καί ἀντενεργῶν νά μὴ γίνῃ ὁ νομός Θεσπρωτίας γιατί δέν τόν συνέφερε; Πῶς νομίζετε σεῖς, κ. Σκαβέντζο, κ. Λάζαρη, ὅτι μπορεῖ ἓνας οἰοσδήποτε νά βρίζῃ ἐλεύθερα τήν Κυβέρνησι καί τόν Γεν. Διοικητήν, καί νά χύνη τό δηλητήριό του εἰς τά καφενεῖα, καί νά προσπαθῇ νά ματαιώσῃ τὰς ἐνεργείας τῆς Γεν. Διοικήσεως, χωρίς νά τοῦ κλείσῃ κανεῖς τό στόμα; Καί τί ἄλλο ἐμπόδιον θέλετε, κ. Πρόεδρε, νά κάμητε εἰς τό ἔργον μας ὅταν μᾶς παρουσιά-

ζεσθε γιά νά διατυπώνετε μειοψηφίας. ὅπως ὁ κ. Λάζαρης, γι' αὐτό τό ὑποκείμενον ἐνῶ τά ἄλλα μέλη ἦσαν ἀντιθέτως σύμφωνα;

ΣΚΑΒΕΝΤΖΟΣ. Κε Ἐπιτροπῆ, ὅσον ἀφορᾷ τήν καθημένην Δικαιοσύνην δέν ἔχω νά εἶπω τίποτε διότι δέν εἶπατε κανέν συγκεκριμένον παράπρον. Ὅσον ἀφορᾷ τήν εἰσαγγελικὴν ἀρχήν, ἡ ὁποία εἶνε ἀνεξάρτητος, δέν μπορῶ νά σᾶς ἀπαντήσω ἐγώ ἐφόσον εἶνε παρών ὁ κ. Λάζαρης τόν ὅποιον καί ἀτομικῶς ἀφοροῦν τά παράπρονά σας.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ. Ἀνεξάρτητος εἶνε ἡ εἰσαγγελία;

ΣΚΑΒΕΝΤΖΟΣ. Ὅχι μόνον ἡ Εἰσαγγελία, κ. Ἐπιτροπῆ, ἀλλά καί οἱ Ἀνακριταί, μολονότι δικασταί, εἰς τ' ἀνακριτικά των καθήκοντα εἶνε ἀνεξάρτητοι ἀπό ἐμέ.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ. Ὅλοι, κύριοι, εἰσθε ἀνεξάρτητοι! Δέν μπορῶ νά καταλάβω πῶς θά πᾶμε μπροστά ἔτσι, καί εἶμαι περίεργος ν' ἀκούσω τί ἔχει ν' ἀπαντήσῃ ὁ κ. Λάζαρης!

ΛΑΖΑΡΗΣ. Ἀρχίζων κι' ἐγώ, κε Ἐπιτροπῆ, μέ τό ἴδιον —ὅπως καί ὑμεῖς— προοίμιον, πρέπει νά σᾶς εἶπω εὐσεβάστως ὅτι καί ἐγώ ἀνήκω εἰς οἰκογένειαν τῆς ὁποίας τό ὄνομα πλαισιοῦται μέ αἷμα βαρύτεμον, χυθέν ὑπέρ πατρίδος, ἐνός ἐπιλέκτου ἀξιωματικοῦ τοῦ ὁποίου ἡ εἰκὼν κοσμεῖ ἀκόμη τό γραφεῖον τοῦ συναδέλφου σας Ἐπιτροποῦ τῶν Ναυτικῶν. Ἀλλά καί ἡ μέχρι πρό διετίας ἀτομική μου δρασῖς, ἐν τῇ σφαίρα τῆς φιλοπατρίας, εἶνε τόσον γνωστή εἰς τήν γειτονικὴν Λευκάδα ὅπου ἐδικηγόρησα, ὥστε ἐπιτρέψατέ μου νά πιστεύω ὅτι κανεῖς δέν εἴμπορεῖ νά μοῦ δώσῃ μαθήματα πατριωτισμοῦ.

Άποψη Καλαριτών

(Αρχείο Πέτρου Γεωργιάδη)

Ψηλή, φυντάνι - κυπαρίσσι, περασμένη τά ένενήντα της, ή Λένα Παπαδήμα, επίζηση τών στερεών προγόνων της, συνήθιζε καί καθόταν έξω από τό φουῖρο του υίου της Βαγγέλη Παπαδήμα καί σεργιάναι με τό βλέμμα της τό πολύβουο κῦμα του κόσμου, πού περνοδιάβαινε.

Διαβαΐναν έκειθε λογιών - λογιών γνωστοί της καί του υίου της πελάτες. Τσάμηδες, Τουρκαρβανίτες, πού 'χαν φορτωμένα τά ζῶα τους άσκιά λάδι με λερά άσπρα μάλλινα ποτούρια καί λεπτό άσπρο σκουφο, όλα λές λαδωμένα από τό έμπόρευμα. 'Αγάδες ευρωπαϊκής κομψότητας με λευκά ψηλά κολλάρα καί σιδερωμένα κουστούμια καί τ' άψογα έλληνικά τους. Χειμαρριώτες καπεταναίοι με μακρρές κάτω από τά γόνατα άσπρες πολυλάγγιολες φουστανέλλες, άσπρα φλοκωτά ταλαγάνια καί κόκκινα τελατινένια, σαν της φωτιās τό χρῶμα τσαρούχια καί σελάχια άρματωμένα.

ζαρζαβατικά κι άλλα προϊόντα στο παζάρι, σωμένοι από τίς θερμες καί τόν κόπο τους, φαντάσματα τών άδικητῶν τους άγάδων.

Χοτζάδες με άσπρα άντεριά, μαῦρα μάλλινα παλτά κι άσπρα σαρίκια καί παπάδες με μαῦρα τριμμένα ράσα. 'Αστοί νοικοκυραίοι με άσπρες φλοκάτες καί τσελιγγάδες με μαῦρες μπερούτσες καί ίατροί καί φαρμακοποιοί καί δικηγόροι καί έμποροι, πολυποίκιλοι τύποι της άνάμειχτης πολιτείας, όπου τό Καχουριστάν³ άγωνιζόταν νά σταθει στα πόδια του, περνοδιάβαιναν άλλοι με τό φῶς της ευτυχίας καί της σιγουριās στο πρόσωπό τους ζωγραφισμένο κι άλλοι σκυφτοί από της σκλαβιάς τό βάρος καί τήν άδικία τών άγαδομπέδων, πού δέν άφηναν νά χορτάσουν ψωμί τά παιδιά τους αν καί δούλευαν νυχτόημερα στους κάμπους.

Αυτόν τόν κόσμο σεργιανούσε ή Λένα Παπαδήμα καθισμένη τά ήλιόλουστα πρωϊνά ή τά ήρεμα απόβραδα καί

ΞΑΙΡΕΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ, ΞΑΙΡΕΙ

ΤΟΥ ΑΛΕΞ . Χ . ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Στό πέρασμά τους προσηκόνονταν Τουῦρκοι καί Χριστιανοί δυνάστες καί σκλάβοι κι έβγαζαν τό σκουφο από τό κεφάλι τους χαιρετῶντας με σεβασμό.

— Καπετάνιε!

'Ο έρημος ό φόβος μπροστά στης κόρδας¹ τή δύναμη τί δέν κάνει!

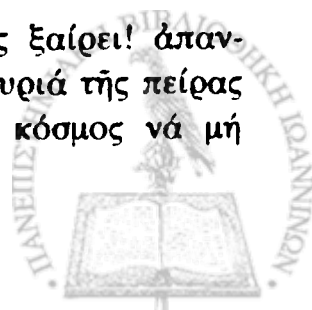
Φτωχοί τσιφτοσηδες² από τόν κάμπο του Βούρκου ντυμένοι με ύφαντά μαῦρα ποτούρια κι άσπρα τουζλούκια κι άθλια τσαρούχια πού κουβαλούσαν

με τό ένστιχτο της γιαγιās πού τά παιδιά τών παιδιῶν της ήταν δυό φορές παιδιά, ρωτούσε κάθε τόσο γνωστους κι άγνωστους:

— Μήν είδαταν τά 'γγόνια μου:

— Τί ρωτās τόν κόσμο; της παρατηρούσε ή νύφη της. Που ξαίρει ό κόσμος για τά παιδιά;

— Ξαίρει, ό κόσμος ξαίρει! απαντούσε εκείνη με τή σιγουριά της πείρας της. Πως μπορούσε ό κόσμος νά μή

ξαίρη ποῦ παίζαν τὰ ἴγόνια της; Καί χτυποῦσε κάθε τόσο τό μπαστούνι της στό πλακόστρωτο πεζοδρόμιο κι ἐστύλωνε τό βλέμμα της στή γωνιά τοῦ δρόμου, ἀπ' ὅπου ξεπροβάλλαν κάθε τόσο διαβάτες.

— Μωρή μαύρη, ἔλεγε στή νύφη της, κάθε τόσο, δέ ρωτᾶς ποῦ εἶναι τὰ παιδιά;

— Τί νά ρωτήσω, μάννα; τῆς ἀπαντοῦσε κείνη, ἅμα τελειώσουν τὰ παιχνίδια τους θά γυρίσουν.

Κι ἂν καμμιά φορά γύριζαν καί κανένα ἔκλαιγε δαρμένο ἀπό ἄλλα παιδιά καί τίς ἔτρωγε ἀπό πάνω, ἀπό τή μάννα του, γιά τήν ἀταξία ἢ Λένα ἐπαναστατοῦσε:

— Δέν τὰ θέλω μπουνταλάδες νά μοῦ τὰ δέρνει ὁ κόσμος! κι ἔκανε μέρες νά μιλήσει στή νύφη της.

Φοροῦσε μακρῷ, μαῦρο τῶν ἡλικιωμένων τῆς Χειμάρρας γυναικῶν φουστάνι, κάλτσες ψιλές μαῦρες τῆς μηχανῆς, ὄχι ντόπια τσουράπια, καί λουστρίνια παπούτσια παντοφλέ! Ζακκέτα μαύρη καί στό κεφάλι κάτασπρο μαντήλι, πού ἀντικατέστησε τό μαῦρο μόλις πάντρεψε τὰ παιδιά της κατά τή συνήθεια τοῦ τόπου καί στά αὐτιά της ὡς τὰ τελευταῖα της σκουλαρίκια χρυσά.

Ψιλοδουλεμένη ταμπακέρα ἀπό σέριμ⁴ ἔργο φίνο Σκοδράνων -σερμακέζων.⁵ κρεμόταν ἀπό τή μακρυά ἀλυσσιδίτσα, πού πιανόταν μέ πόρπη ἀπό τή ζακέτα της κι ἔμπαινε στό τσεπάκι τοῦ γελέκου της. Τόν μυρωδάτο ταμπάκο, εἰδική παραγγελία κλεισμένον σέ μπουκάλι, τῆς τόν φέρναν ἀπό τίς Φιλιάτες, πού ἦταν ὀνομαστοί γιά τήν παραγωγή του (τσάμικος).

Ἄπό πάνω της ἀνέβλυζε ἡ πάστρα κι ἡ ἀρχοντιά τῶν Μποτσαίων, τῆς

προγονικῆς της γενιᾶς.

- Μικρή - μικρή, ὅπως ξεπεταρούδια, παντρεύονται στόν τόπο της, τήν ἔδωκαν οἱ Μποτσαῖοι ἀπό τό Πικέρι στούς Παπαδημαῖους, τήν ἄλλη γενναία φάρα τῆς Νίβιτσας καί συμπεθέρισε ἡ κάπα μέ τή γούνα.

Τρανό ὀτζάκι⁶ οἱ Μποτσαῖοι μέ ἰστιοφόρα, τὰ λόβερ, τὰ δικάταρτα καί τρικάταρτα τῆς ἐποχῆς δουλεῦαν ὅλη τήν Ἀδριατική καί εἶχαν ἐμπορομεσιτικά γραφεῖα στό Μπάρι, τό Μπρίντεζι καί περνοῦσε τό μαλλί καί τό τυρί τοῦ τόπου ἀπό τὰ χέρια τους.

Στό Πικέρι τῆς Χειμάρρας οἱ ναυτικοί κάτοικοί της εἶχαν στή μικρή τους πατρίδα φερμένον ἀπό τὰ ξένα τόν πολιτισμό κι εὐρισκες ἐκεῖ στά μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα κρεβδάτια καί πυτζάμες καί στό τραπέζι δυό τρία φαγητά καί διπλά πιάτα.

Ἡ φορεσιά τους, σακκάκι, παντελόνι καί καπέλο εὐρωπαϊκό.

Ποῦ καί ποῦ ἔβλεpes ντόπιους μέ ποτούρια.

Δέν ἔπαυαν ὅμως νά ἔναι παλληκάρια, ναυτικοί ἄλλοτε στό βασίλειο τῆς Νεαπόλεως. Ἐν ἀνάγκη τραβοῦσαν καί τήν κουμπούρα.

Τό Πικέρι ξεχώριζε ἀπό τό Βοῦνο καί τίς Δρυμάδες.

Ἡ Χειμάρρα, πάλε, τό Πύλιουρι καί τό Κούδεσι φρούρια πρωτοπορεικά τῆς παλληκαριᾶς, πολεμοῦσαν γιά ἓνα ταγάρι καλαμπόκι.

Ἡ Νίβιτσα, ἐξ ἄλλου, κι ὁ Ἄη-Βασίλης προμαχῶνες λευτεριᾶς γνωστά ἀπό τοῦ Ἄλῆ Πασιά τὰ χρόνια, γιά τούς ἀγῶνες τους, θά εἶχαν ἀνέβει στοῦ Σουλιοῦ τή δόξα, ἂν οἱ ἀπόγκρεμοὶ βράχοι τους, δέν εἶχαν τή θάλασσα γειτόνισσα.

Μέ τούς κτηνοτρόφους τῆς Νίδι-
τσας Παπαδημαίους συμπεθέριασαν,
ὅπως εἶπαμε οἱ Μποτσαῖοι ἀπό τό Πι-
κέρني καί ἡ ὁμορφη Λένα, ἀκριβό λου-
λούδι κι ἀτίμητο, ἄφηνε τόν πλοῦτο καί
τήν ἄνεση τοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ στό
Πικέρني γιά νά πετάξει στά τσελιγγάτα
τῶν Παπαδημαίων νά παντρευτεῖ τόν
Γιώργη Παπαδήμα κι ἔτσι δυό φάρες
δένονταν μέ τό δεσμό τῆς κρουσκιᾶς.⁷

Διατηροῦσε ἀκόμα μιά ἀσυνήθιστη
λευκότητα γιά τυρανισμένους ἀνθρώ-
πους τοῦ τόπου καί κείνου τοῦ καιροῦ
ἢ γερόντισσα καί ἔκανε νά τῆς δείχνουν
ἀπέραντο σεβασμό ὅσοι τήν ἤξαιραν κι
ὅσοι ρωτοῦσαν καί μαθαῖναν, ἔτσι ἐπι-
βλητική καθὼς καθόταν ἀνεργη, οἱ συν-
ομήλικές της μέ τή ρόκα στό χέρι, κι
ἔτρεχαν καί τῆς φιλοῦσαν τό χέρι Τοῦρ-
κοι καί Χριστιανοί.

Κοντά στό σεβασμό ἦταν κι ὁ φό-
βος. Οἱ Παπαδημαῖοι ἦταν ἐξήντα -
ἑβδομηντα νομάτοι καί τήν ὑλική δύνα-
μη τους τή λογάριαζε ὁ τόπος.

Οἱ ἀρχές τῆς Ἰταλικῆς Κατοχῆς
τοῦ 1917 μέ εἰδικό διάταγμα, ὄχι μόνο
δέν ἀναγνώρισαν τόν Αὐτονομακό
Ἄγωνα ὡς πόλεμον, ἀλλά ἐπέτρεψαν
καί παρότρυναν μάλιστα γιά ν' ἀνά-
ψουν τό φυλετικό μῖσος, τό Τουρκαλ-
βανικό στοιχεῖο τῆς περιοχῆς νά ἐγείρει
ἀγωγές ἀποζημιώσεως κατά τῶν Χρι-
στιανῶν καί σύρθηκαν στά δικαστήρια
ἑκατοντάδες γιά ἀδικήματα πού δικά-
ζονταν ὡς λεηλασίες καί ἐμπρησμοί, κα-
θαρά πολεμικά περιστατικά, καί ἡ δι-
καισύνη της ξενικῆς κατοχῆς ἐκινητο-
ποιήθηκε. Μάταια προσπάθησαν οἱ
ἔξυπνοι καί συνετοί Τοῦρκοι τοῦ Δελ-
βίνου νά ρίξουν νερό στό κρασί καί ν'
ἀποτρέψουν τούς ὁμοθρήσκους ἀπό τίς
ἀτέρμονες ἀντιδικίες μέ τούς Χριστια-

νοὺς συντοπιῖτες.

— Σταῖφουλλᾶ! (πρός Θεοῦ)! πού
θά πήγαινε ὁ ἀγώνας τῆς ἀλληλοεξον-
τώσεως:

Ἄ Τσόμπο Τζελέλ Κάτσης ἀπ τό
μαχαλᾶ τῆς Ρούσανης τοῦ Δελβίνου καί
ὁ Οὐζεῖρ Βελέτης ἀπό τό μαχαλᾶ Πα-
πουτση διπλωμένοι στίς κάπες τους
ἔκοιμόταν ἀπ' ἔξω ἀπό τό δικαστήριο,
γιά νά πιάσουν πρωί-πρωί δουλειά ὡς
γιαλάν σιαχίτ (ψευδομάρτυρες) στίς
ἀτέλειωτες δίκες... παρόντες σ' ὄλα τά
δικαζόμενα περιστατικά τῆς ἐποχῆς.

Οἱ γενικές φυλακές πού ἦταν στοῦ
Μπιμπῆ Μπέη τό σπίτι γέμισαν ἀπό
ὑποδίκους καί ὄσους δέν χωροῦσαν
τούς μπάζαν στοῦ Πανταζῆ τό σπίτι.
Τά δυό σπίτια ἔγιναν ἡ Βαστίλλη τῆς
περιοχῆς.

Ἄνάμεσα στοὺς πολλοὺς μηνύθηκε
κι ὁ Ἀναστάσης Παπαδήμας ἀπό τόν
Τασή Ράμη μέ τήν κατηγορία πὼς τοῦ
ἔκαψε τό σπίτι του στό Τατιζάτι. Ἡ
δικαστική μηχανή κινήθηκε καί μέ τοῦ
γιαλιάν σιαχίτη τῆ μαρτυρία ὁ Παπα-
δήμας μπῆκε στά σίδερα.

Ἡ βαρειά ἀτμόσφαιρα ἀπό τίς
καταδίκες αὐτές ἀπλώνονταν στό κα-
χουριστάν τό ἀδούλωτο.

ἌΟμως ὁ παμπόνηρος Τσόμπο Κά-
τσης ἤξαιρε ἀπό πείρα, πὼς ἔχει ὁ και-
ρός γυρίσματα.

Παρά τό κακό πού εἶχε κάνει δέν
ἐδίσταζε νά πλησιάζει κι αὐτός κοντά
στοὺς ἄλλους περαστικούς τῆ γριά Λέ-
να καί νά τῆς φιλάει τό χέρι.

— Κάνε ταμπάκο! γιά νά μοῦ δώ-
σεις τήν εὐχή σου! τῆς ἔλεγε ὁ Τοῦρκος
σπιούνος. Καί κείνη χωρὶς νά σηκώσει
τά μάτια της καί νά πει τό ὄνομά του.

— Ναί! ἀλλά μέ μισή καρδιά, γιατί
δέν ἔχεις κάνει καλά, τοῦ ἀπαντοῦσε,

ἐννοώντας τή βδελυρή μαρτυρία του, πού εἶχε συντελέσει στήν καταδίκη τοῦ παιδιοῦ της.

Ἦρθαν παραμονές Πρωτοχρονιάς ἀπό τή Νίβιτσα μουσαφίραϊοι στό Δέλβινο ὁ υἱός της Ἀναστάσης κι ὁ ἀνεψιός της Ἀποστόλης καί χάρηκε ἡ γερόντισσα. Ζωήρεψαν τά μάτια της καί φωτίστηκε τό πρόσωπό της. Εἶχε ἔρθει μαζί μ' αὐτούς ὅλο τό παρελθόν της καθώς τούς ρωτοῦσε γιά τό 'να καί γιά τ' ἄλλο.

Θυμόταν τά ταραγμένα χρόνια, πού πέρασε καί πού ὁ τόπος ποτέ δέν βρῆκε ἡσυχία ἀπό τοῦ Ζεϊνέλ Γκιολέκα τήν ἐπανάσταση, τήν ἐπανάσταση τοῦ Γρίβα, τοῦ Λυκούρσι, τόν πόλεμο τοῦ 97, τόν πόλεμο τοῦ 12-13. Χαλασμός καί λιμούριασμα ἀπό τούς κακοποιούς τῶν περιστάσεων, πού ἐπωφεληθῆκαν κατά καιρούς.

Σέ κάθε ἀναταραχή ἔβγαιναν ἀπό τίς σφηκοφωλιές τους, τό Βρανίστι, τή Σμοχθίνα, Τερμπάτσι, Καλαράτι Μπλένα τοῦ Κάτω Κουρβελεσιοῦ, ἀλλά κι ἀπό τό Πάνω Κουρβελέσι τό Ζουλιάτι, τό Προγονάτι, τό Πιτσάρι, τό Σιαλιαρί.

Ἀνειρήνευτος ὁ πόλεμος ἀνάμεσα στό χριστιανικό καί τό τουρκικό στοιχεῖο καί ὁ νόμος τοῦ «μ' ἔκαψες, σ' ἔκαψα!»

Ἦρθαν στή θύμησή της τά τελευταῖα τοῦ πολέμου 12 καί 13, πού τό χριστιανικό στοιχεῖο ἔπαθε τά πάνδεινα κι ἀκόμα ἀντηχοῦσαν σ' αὐτιά της τά κουδούνια τῶν κλεμένων κοπαδιῶν, πού τά ἔσερναν οἱ Λιάμπηδες στίς κορφές τῆς Σκριφίτσας κι ἀπό τά μάτια της πέρασαν οἱ εἰκόνες τῶν σφαγμένων ἀνθρώπων καί τῶν καμένων σπιτιῶν, πού ἀπόμειναν οἱ τέσσερεις μαυρισμένοι τοῖχοι, τότε πού μέ τήν ψυχή στά

δόντια ἔτρεξε μ' ἓνα μπουκάλι λάδι ἀπό πλοκαριά σέ πλοκαριά, χτίσμα στό χτίσμα καί ὄβωρό στόν ὄβωρό κρατώντας καί δύο λαμπάδες ἀπό μελισσοκέρι πρωτοπούλι κι ἀνέβηκε στό ξωκκλήσι τοῦ Προφήτου Ἠλία ν' ἀνάψει τά καντήλια, νά σώσει ὁ Ἅγιος καί πάλι τή φαρμία της καί τόν ἄλλο κόσμο.

— Προφήτ' Ἠλία μου! Κάνε τό θαῦμα σου καί γλύτωσε τίς ψυχές τους! Κάμε Προφήτ' Ἠλία μου, νά πέσουν τά Γιάννενα καί νά τελειώσει τό σεφέρι. Μήνά ξαίρω καί γράμματα ἢ ἔρημη νά στά πῶ καλύτερα;

Καί σωθῆκαν τότε μέ δάρκες πού ἦρθαν καί τούς πῆραν στήν προσφυγομάννα Κέρκυρα.

Ἦρθε ὁ Ἀὐτονομιακός Ἀγώνας τοῦ 14. Ἀγώνας γιά ζωή καί γιά θάνατο τοῦ τόπου τό κακό ριζικό.

Χτιοῦσαν καί γιά ποιόν χτιοῦσαν; Μάζευαν ἀπό ξαρχῆς καί γιά ποιόν μαζεῦαν;

Ἔφερνε στή θύμησή της τούς ἀνθρώπους καί τόν τόπο πού ἦταν δεμένοι μαζί του, ζωντανούς καί πεθαμένους καί δέν ἤξαιρε ποιόν νά μακαρίσει, αὐτούς πού ζοῦνε ἢ ἐκείνους, πού εἶναι κάτω ἀπό τούς σταυρούς τοῦ νεκροταφείου, ἀσάλευτοι ἐκεῖ μέ βροχές καί μέ χιόνια, μέ λιοπύρια καί μέ κάματα.

Ρώτησε ἔπειτα γιά ὅλους τούς συγγενεῖς πού ζοῦσαν στό χωριό κι ἔπειτα ἦρθε ἡ ἀράδα γιά τίς φιλενάδες καί τίς συνομήλικές της.

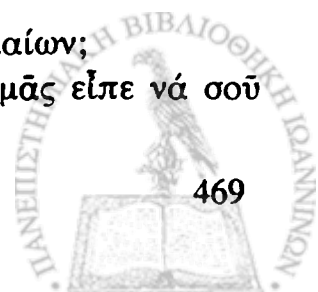
— Ἦ Μαρίνα τῶν Δουκαίων τί κάνει;

— Μᾶς ἄφησε χρόνους!

— ὦ! τί μοῦ λές!

— Ἦ γριά τῶν Δημαίων;

— Εἶναι καλά καί μᾶς εἶπε νά σοῦ

ποῦμε χαιρετίσματα.

— Ἡ γριά τῶν Θωμαραίων;

— Εἶναι καλά καί σου στέλνει χαιρετίσματα.

— Ἡ γριά τοῦ Ντούξη;

— Αὐτή μᾶς ἄφησε τήν εὐχή της.

— ὦ! τί μου λές;

Καί ἡ ἀγωνία τῆς γερόντισσας εἶχε κορυφωθῆ καί ταλαντεύονταν ἀνάμεσα ἐλπίδας, ἀφοῦ ζοῦσαν συνομήλικές της καί τοῦ φόβου ἀπό τό θάνατο αὐτῶν πού ἔφυγαν.

Οἱ συνομιληταί της παρακολουθοῦσαν μέ θαυμασμό αὐτή τή γερή μνήμη, πού εἶχε φουντώσει κι ὁ ἀνεψιός της Ἄποστόλης, πειραχτήρι ἀπό τά μικρά του χρόνια, θέλησε νά δοκιμάσει καί τήν κρίση της.

— Ὅλα καλά! μῶρ' Λένη! τῆς εἶπε. Ἄλλά τί τά θέλεις, πού βρήκαμε τό μπελιᾶ μας μέ τό Χουκιμέτι.⁸

— Γιατί; ρώτησε ἡ γριά Λένα.

— Ἐ! ἦρθε διαταγή στό Μουχτάρη τοῦ χωριοῦ νά καταγράψει ὅλες τίς γριές πού εἶναι πάνω ἀπό ἑξήντα.

— Γιατί νά τίς γράψουν; ρώτησε ἡ γερόντισσα μέ φοβισμένην περιέργεια.

— Θέλουν νά τίς ξεκάνουν, γιατί εἶναι ἄχρηστες πιά στό ντουניᾶ, ἔφαγαν τά τσαίρια καί πρέπει νά τίς κόψουν.

Καί τί ἔκανε ὁ Μουχτάρης;

— Νά! ἔγραψε ὅλες αὐτές, πού ρώτησες τίς φιλενάδες σου.

— Γιά μένα τί ἔκαμε ὁ Μουχτάρης; ρώτησε μέ ἐπιτεινόμενη ἀγωνία ἡ γερόντισσα.

— Εὐτυχῶς πού βρήκε ἕνα «μπέντι», ἕνα μαριφέτι, μιά διέξοδο, γιατί ἡ διαταγή δέν ὥριζε τίποτε γι' αὐτές πού λείπουν καί πού ζοῦν στήν πόλη, μακριά ἀπό τό χωριό κι ἔτσι μπορέσαμε καί σέ γλυτώσαμε ἀπό τό κακό, πού θά

σ' εὔρισκε.

— ὦχ! Τήν εὐχή μου νά 'χεις μωρ' Ἄποστόλη, γιά τό καλό, πού ἔκαμες ἐσύ κι ὁ Μουχτάρης! εἶπε μέ ἀνακούφιση καί σοβαρότητα ἡ γριά Λένα, πιστεύοντας, πῶς στή μακρά καί πολυδαρμένη ζωή της εἶχε γελάσει ἄλλη μιά φορά τό θάνατο.

Σηκώθηκε ἔπειτα, ἔκαμε τή συνηθισμένη ἐπίσκεψη στό δωμάτιο, πού κοιμόταν τά ἕγγονια της, σκέπασε ὅσα εἶχαν ξεσκεπασθεῖ καί τά φίλησε κι ὀρμήνεψε ἕνα, πού ἀγρυπνοῦσε ἀκόμα:

— Βάλε, βλαστάρι μου, τίς ἔννοιες σου κάτω 'πο τό μαξιλάρι καί κοιμήσου!

Καί ἀποσύρθηκε στήν κάμαρά της. Ὑπνος γλυκός τῆς ἐσκέπασε τά βλέφαρα. Αὔριο ξημέρωνε ὁ καινούργιος χρόνος. Γιορτή τοῦ Μέγα Βασιλείου.

Θά 'παιρνε τά ἕγγονια της -Μάννα Μεγάλη, ὅπως ἦταν ὁ ρόλος της- νά κινήσει γιά τήν ἐκκλησιά.

(Ἄπό τή συλλογή «Τοῦ Τόπου μου καί τοῦ Καιροῦ μου»

1. Κόρδα = σπαθί γυριστό

2. Τσιφτοῦδες = γεωργοί

3. Καχουριστάν = Χριστιανισμός, χριστιανικό στοιχεῖο

4. Σέρμ = ἄργυρος, ἀσήμι

5. Σερμακέζοι = κεντηταί, πού δούλευαν ἀργυρονήματα

6. Ὀτζάκι = Ἐστία καί κατά συνεκδοχή πατριαρχική οἰκογένεια

7. Κρουσκιά = Συμπεθεριό

8. Χουκιμέτι = Διοικητήριο, κι ἐδῶ ἡ Κυβέρνησις

Ἀνάσταση στή Ζίτσα (1909-1910)
(Ἀρχεῖο Δ. Καρβέλη)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Souvenir de Salonique

Groupe de brigands grecs

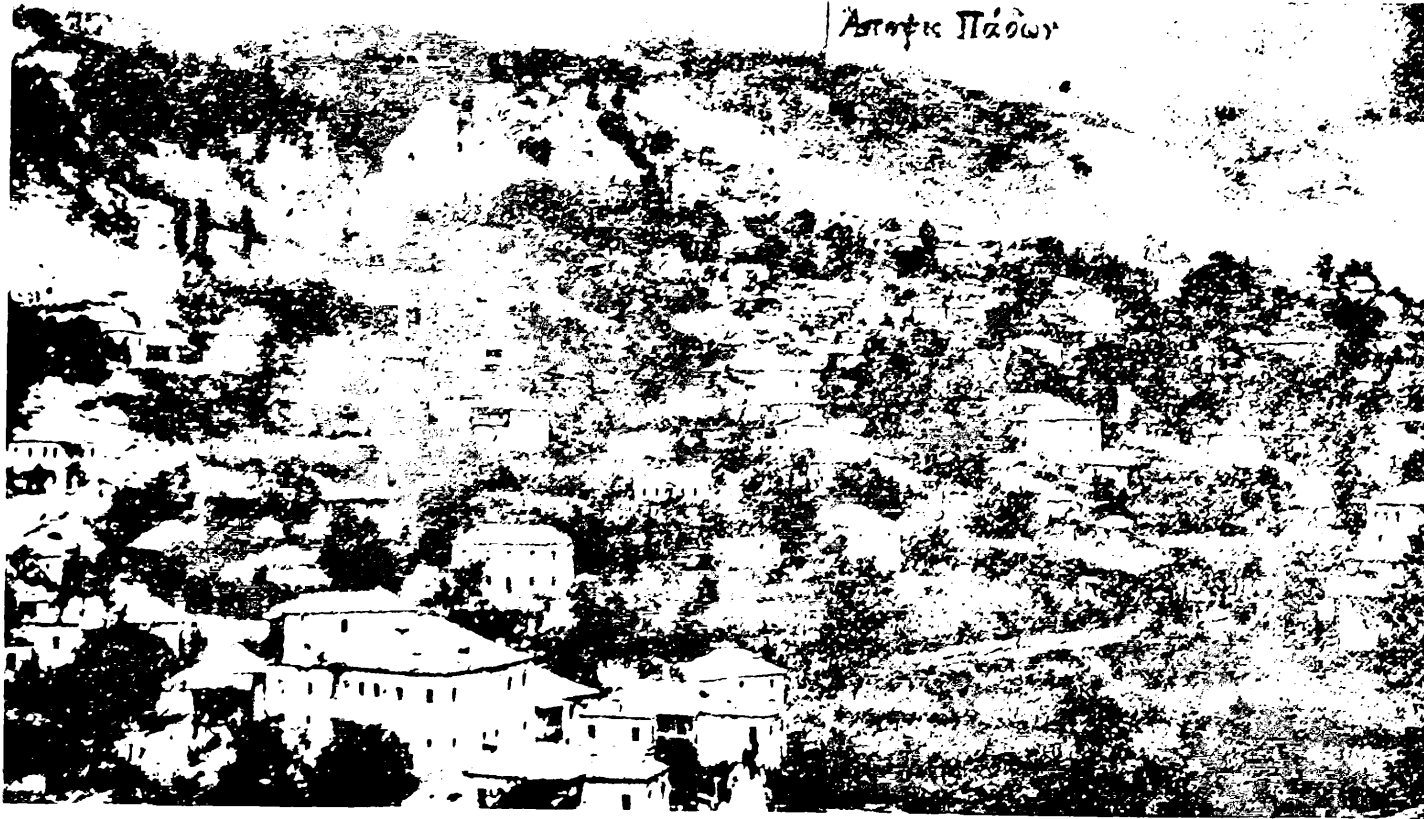
Ἀνταρτικό Σῶμα Μακεδονικοῦ Ἀγώνος
(Ἀρχεῖο Γ. Πετροπούλου-Σαγιᾶ)

Μπροστά στο Δημοσχολείο Μέγαρο Ίωαννίνων (1935-36)
(Αρχείο Κου και Κας Παραζήση)

Πάδες Κονίτσης. (1936)

(Άρχείο Δέσπ. Καρβέλη)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Οικογένεια Γιάκα στις Πάδες (1936)

(Άρχείο Δ. Καρβέλη)

Μάρνη Ζιτσαία στη Δοβρά (Άσπράγγελοι) με Ζαγοροισική στολή 1937)
(Άρχειο Δ. Καρβέλη)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Στην αύλη του Διδασκαλείου Ίωκινίων (1934)
(Άρχιτο Δ. και Στ. Καρβέλη)

Εικονιζόμενοι στη φωτογραφία του Διδασκαλείου.

Γιάννενα 1934

Καθηγητές - Δάσκαλοι

Παν. Οικονομόπουλος
Γ. Λέλος
Σ. Δαγκλής
Κ. Καρατζένης
Κοτζιάς
Γ. Ματσούλης
Γ. Λαμπράκης
'Αλ. Καντοπάνος
Δημ. Σάρρος
Ράπτης
Γ. Οικονόμου
Δημ. Μαντζίλας
Κ. Μπουκουβάλας
Μαργ. Νικολάου
'Ελ. 'Αναγνωστοπούλου
Εύγ. Λαίτου
'Αμ. Χατζή
Δημ. Δούμας
Λύτρας

Καθ.
Καθ.
Δάσκαλ.
Δάσκαλ.
Δάσκαλ.
Καθηγ.
Καθηγ.
Δ/ντής-Καθηγ.
'Εκπ. Σύμβουλος
Καθηγ.
Καθηγ.
Δάσκαλ.
Καθηγ.
Καθηγ.
Δάσκαλ.
Δάσκαλ.
Καθηγ.
Καθηγ.
Καθηγ.
Παιδονόμος

'Απόφοιτες

Πρίντζου Σοφία
Τούλα Εύδοκ.
Τσόμπου Δευτ.
Χατζηκώστα Δώφ.
Μπέτσιου Παρασκ.
Τζάνου Σοφία
'Αγγελίδου Ν.
Παπούλια 'Ελένη
Δημητριάδου Κορνηλ.
Τζαβλιᾶ 'Ελένη
Μπουκουβάλα 'Ολγα
Κοτσώνη Δέσποινα
Σλήτα Δ.
Καλδάνη 'Αναστ.
Σαλδαρά Δέσπ.
Τσόγκα 'Ισμήνη
Δεδέκου 'Αγλ.
Καλαθρέντζου Νίτσα
Πανούση Μαργ. Εύστ.

Δασκάλα
Δασκάλα

'Απόφοιτοι

2η σειρά
Σιαφιάκας
Σκάβλος
Γενιάς Κώστας
Ράδης Ράδης
Φλώρος Γιάννης
Παπᾶς Εύαγ.
Λαμπίρης Νίκος
Κανδύλης Γεώργ.
Ζηκίνας
'Ιακωβάκης Μάνθος
Μπαρᾶς Δημ.
Ζέρβας
Τσόγκας Γεώργιος
Σκέδης Προκοπ.
Δέρος Παντ.
Παπαγιάννης
3η σειρά
Μπακογιώργης Χρ.
Κοντοδήμος Δημ.
Μπαταῆς Δημ.
Οικονομίδης Δημ.
Λαμπράκης Γιάννης

ΟΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

ΤΟΥ ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

Γραφικές Πολιτείες είναι πολλές. Κείνοι, πού τίς έχτισαν, φρόντισαν νά τίς δημιουργήσουν σέ προνομιοῦχες ἀπό κάποιαν ἄποψη θέσης, μά θρυλικές εἶναι λίγες. Ὁ θρυλος ἔχει φτερά. Πετᾶ. Δέν πάει ὅπου κι' ὅπου. Καί μιά τέτοια θρυλική Πολιτεία εἶναι ἡ Ἄρτα.

Ἄκουμπᾶ σέ δύο θρύλους. Στόν ἕνα πού εἶναι πολύ γερά θεμελιωμένος ἀπό φαντασία, ὅπως εἶναι ὁ θρυλος τοῦ Γεφυριοῦ της, καί στόν ἄλλο, πού δείχνει μιά περηφάνεια μεγαλοπρέπειας ὅπως εἶναι κείνες τῆς Ἐκκλησιᾶς της.

Τά Μνημεῖα της αὐτά, Γιοφύρι καί Ἐκκλησία, εἶναι τά δύο χέρια πού αἰῶνες τώρα τήν περιποιοῦνται καί αἰῶνες γνέφουν στούς τουρίστες νά τρέξουν νά τά θαυμάσουν.

Ἡ Ἄρτα εἶναι μιά ἀπ' τίς λίγες Ἑλληνομάνες, πού μέ τά μνημεῖα της φυλάει τήν ἐπίσημη σφραγίδα τῆς γνήσιας θέσης, πού εἶχε ἀνέκαθεν στόν Ἑλληνισμό μας.

Ἀξίζει λοιπόν νά μιλήσουμε γιά τίς Παραδόσεις της.

Ποίος δέν θυμᾶται τό καλλίτερο σχεδόν ἀπ' τά δημοτικά μας τραγούδια. Τούς 45 μᾶστορες, πού προσπαθοῦσαν ὀλημερίς νά χτίσουν τό Γιοφύρι, πού τή νύχτα γκρεμιζόνταν. Τήν ἔγνοια γιά τή γυναίκα τοῦ Πρωτομάστορα. Τό πουλί μέ τήν ἀνθρώπινη λαλιά, πού ἔδωκε τίς συμβουλές, τόν ἐρχομό τῆς γυναίκας καί τήν ἀναζήτηση στά θεμέλια τοῦ δαχτυλιδιοῦ; Ἀκολούθησε ἕνα φριχτό χτίσιμο ὁμοιο σάν τῶν ἀδερφάδων της

στό Δούναβη καί Εὐφράτη κι ἡ κατάρα τῆς χτισμένης γυναίκας, πού τόσο ἀνθρώπινα σάν σκέφτηκε τόν ἀδερφό της, μετατράπηκε σ' εὐχή γιά τό σέριωμα τοῦ Γεφυριοῦ.

Τό ποίημα ὅλα αὐτά τά λέει σέ 46 γραμμές. Εἶναι τό καλλίτερο ἀπ' τά παρόμοια τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν, πού χρησιμοποιοῦν γιά τά μεγάλα τους ποτάμια τόν ἴδιο θρύλο. Μά τό ἐρώτημα εἶναι ποιό ἀπ' τά κράτη νά ἔπλασε τόν μῦθο.

Κ' ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀναμφισβήτητα ὑπέρ τῶν Ἑλλήνων. Ἀφ' ἑνός μὲν γιατί τέτοιες ὑποθέσεις βρίσκονται καί σέ παλιότερα βυζαντινά κείμενα, ἀφ' ἑτέρου δέ γιατί στό γεφύρι τοῦ Ρουμάνικου ποταμοῦ σώθηκε ἐπιγραφή μέ τ' ὄνομα τοῦ Πρωτομάστορα Μανῶλη Ἑλληνα τό γένος τοῦ ΙΖ' αἰῶνα.

Οἱ Ἀρτινοί ὅμως ἄλλα θέλησαν νά στοχαστοῦν. Ἡ δική τους παράδοση λέει, πῶς ἐδῶ καί 350 χρόνια ἕνας Ἀρτινός μπακάλης Γιάννης Θρακογιάννης, πού εἶχε τό παρατσούκλι Γατοφάγος, ἔχτισε τό ξακουστό Γεφύρι τοῦ Ἄραχθου μέ τίς πέντε καμάρες ἐξοδεύοντας ἀποκλειστικά τά λεφτά του καί χωρίς νά δεχτεῖ τή συνδρομή κανενός, οὔτε Τούρκου, οὔτε Ἑλληνα. Τό γεγονός βέβαια δέν μπορεῖ νά νάι ἀπόλυτα σωστό. Τό πιθανώτερο εἶναι, πῶς ἐπισκεύασε τότε τό Γιοφύρι πού εἶναι παλιότερο ἀπό 400 χρόνια.

Μά τό ζήτημα ἀκόμα εἶναι πού βρῆκε τόσα λεφτά. Καί τό ἐξηγοῦν καί

τοῦτο πῶς ὁ μπακάλης εἶχε ἀγοράσει φαίνεται ἀπό Ἄλγερίνους πειρατές κάποιες καπάσες (πιθάρια) λάδι πού δίχως νά τό ξέρουν γιατί τίς εἶχαν κουρσέψει ἀπό πρραματευτή, εἶχαν κάτω ἀπ' τό λάδι, πού στέκονταν στήν ἐπιφάνεια ἄμετρα φλουριά. Ἔτσι ὁ μπακάλης πλούτισε. Ἀλλά καί ἡ Παράδοση τῶν φλουριῶν εἶναι κι αὐτή Ἑλληνική καί παλιά γιατί ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ἕνα παρόμοιο τέχνασμα κρυψίματος χρυσοῦ κι ἄργυρου ἀνακατεμένου δηλαδή σέ κεραμίδια καί πίσσες!

Τώρα ἔπειτα ἀπό τήν παράδοση τοῦ Γεφυριοῦ οἱ κάτοικοι γεφυρώνουν μαζί της καί τήν παράδοση γιά τήν ἐκκλησία της τήν Παρηγορήτισσα (Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου). Ἡ ἐκκλησία ἔχει μνημειακή μεγαλοπρέπεια καί τῆς ἀξίζουν πολλοί θρύλοι. Ἀλλ' ὁ λαός μας εἶναι ὀλιγαρκής. Θέλει ἕναν καί καλά. Σάν γυροβολιά πού νά τούς περνᾶ ὄλους. Ἔτσι λοιπόν ἔπλασε τό μῦθο πάνω σέ δύο λιθάρια, πού καμπουρίτσες ἐξέχουν στό δάπεδο. Καί οἱ καμποῦρες δέν εἶναι παρά τά σκοτωμένα σώματα τοῦ τεχνίτη, πού θά τήν ἔφτιαχνε καί τοῦ ψυχογιοῦ του.

Πρό χίλιων χρόνων δηλαδή ἱακκουστός τεχνίτης εἶχε ἀναλάβει νά φτιάξει τήν μεγάλη αὐτή ἐκκλησία πού θάταν τό καύχημα τοῦ καιροῦ του. Μά πρὶν κἄν ἀρχίσει τό χτίσιμο της ἦρθαν ἀπό ξένα μέρη καί τόν ζήτησαν νά σχεδιάσει κι ἄλλοῦ παρόμοιες ἐκκλησίες. Ἔτσι ἀναγκάστηκε νά φύγει ἀφήνοντας τήν ἐκτέλεση στό μαθητή ψυχογιό του.

Ὁ ψυχογιός ἔβαλε ὄλη του τήν τέχνη καί τήν ψυχή του κατά τό φτιάξιμο. Τήν ἐπιτήρησε σίς λεπτομέρειες καί τήν ἔκαμε τελείως ἀλάθητη τόσο, πού κακοφάνηκε στόν δασκαλό του τε-

χνίτη σάν ὕστερα ἀπό καιρό ἐπέστρεψε νά τήν δεῖ. Ζήλεια φοβερή λένε μάλιστα πῶς κατέλαβε τότε τόν τεχνίτη. Ἀνέβασε στή σκεπή της τόν μαθητή καί τοῦ ἔλεγε δῆθεν τίς κῶχες πού δέν ἦταν ἴσες. Ὁ μαθητής μέ καλή διάθεση ἐξηγοῦσε, ἀλλ' ὁ ἐγωϊστής τεχνίτης τόν ἔσπρωξε ἄξαφνα νά σκοτωθεῖ. Πέφτοντας ὁ ψυχογιός, στήν προσπάθεια νά συγκρατηθεῖ ἀπό τό πόδι τοῦ τεχνίτη, παρέσυρε κι ἐκεῖνον στό κενό κι ἔτσι συντρίφτηκαν μαζί στό λιθόστρωτό της.

Ὠραῖοι θρύλοι, πού περνοῦν μέσα ἀπ' τούς αἰῶνες καί ταιριάζουν στά παλαιϊκά αὐτά μνημεῖα.

Φυσικά ἡ περιοχὴ κρατᾶ κι ἄλλους ἀξιόλογους θρύλους. Μά τοῦτοι εἶναι οἱ ζυμωμένοι μέ τήν ἱστορία της καί σημειώνουν χαρακτηριστικά τό θρυλικό της διάβα. Δίκαιο λοιπόν τό δίστιχο.

«Ἡ Ἄρτα ἔναι χρυσός μπαξές, κλουβί μέ πέντε ἀηδόνια, καί ὁποιος τήν κατηγορεῖ νά τοῦ κοποῦν τά χρόνια...»

- Στό Γραφεῖο τῆς "Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας" διατίθενται προηγούμενα τεύχη τοῦ Δελτίου ἀπό τόν ἀριθμό 30 καί ἐπόμενα.
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ. 50
- Διατίθενται ἐπίσης ἀντίτυπα διαλέξεων, πού δέν ἔχουν ἐξαντληθεῖ.

ΟΙ ΛΑΪΚΟΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΕΣ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΓΑΜΟ

ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΣΚΟΥΤΕΛΑ

«Βιολέτα μ' άνθισμένη
μέ φύλλα πράσινα,
τραβῶ τον ἔρωτά σου
μέ χίλια θάσανα...»

Τραγούδι, πού σου θυμίζει γάμο
στό χωριό.

Σου φέρνει στό νοῦ χωριανούς, πού
πρωτοστατοῦσαν σέ κάθε μαζική παρα-
δοσιακή ἐκδήλωση καί ξεχώριζαν γιά
τό τραγούδι, τή δυνατή φωνή, τό κέφι
καί τό χιοῦμορ.

Στό γάμο λοιπόν, τό χωριάτικο γά-
μο, οί λαϊκοί τραγουδιστές ἀκολουθοῦ-
σαν πιστά τίς γραμμές ἑνός προγράμμα-
τος. Προηγούνταν τῆς μεγάλης μάζας
ἀπό τά συγγενολόγια τοῦ γαμπροῦ καί
τῆς νύφης κι' ἀκολουθοῦσαν τήν κομ-
πανία τῶν λαϊκῶν ὀργάνων (ἀποτελού-
μενη ἀπ' τ' ἀθάνατο κλαρίνο, τό βιολί,
τό λαοῦτο, τό σαντούρι καί τό νταούλι,
πού συγχρόνιζε μέ τό ρυθμικό του χτύ-
πο).

Ντυμένοι οί τροβαδοῦροι μέ τήν
πιό καλή τους φορεσιά κάτασπρη ἢ
μαύρη σιδερωμένη τσακτίρα (μπουρα-
ζάνα), τσαρούχι τελατίν, σκούφια
ἀτλαζένια, κλίτσα κεντημένη, ἄσπρη
πουκαμίσα, φρεσκοξυρισμένοι, «τσιγ-
κέλι» τό μακρú μουστάκι, μαντζουράνα

στό πέτο, βασιλικό στ' αὐτί, μπουκάλα
ρακί στή τσέπη, μέ λεβέντικη κορμοστα-
σιά καί μέ θροντερή φωνή τραγουδοῦ-
σαν καί λέγαν: τό καθιερωμένο νυφιά-
τικο:

«Νεραντζούλα φουντουμένη, πού'ναι τ'
ἄνθη σου, φύσηξε βοριάς καί νότος καί
τά γκρέμισε...»

καί τό:

«Μοῦ 'πανε τά γιούλια πῶς δέ μ' ἀγα-
πᾶς κι ἄν δέ μ' ἀγαπᾶς στό διάβολο νά
πᾶς!...»

ἢ τό:

«Σᾶς πάτ'σαμε τό μαχαλά
σᾶς πήραμε τήν κόρη
ἔμεῖς τήν κόρη θέλουμε
κι ὁ μαχαλᾶς δικός σας...»

Κι' ὅταν σταματοῦσαν τό τραγούδι
—κατά τήν πορεία— γιά νά τό συνεχί-
σουν τά λαϊκά ὄργανα, μέ ζωηράδα καί
κέφι καί μέ τή σκούφια ψηλά στό 'να
χέρι, ἔδιναν δεξιά καί ζερβά εὐχές σ'
ὄσους παρακολουθοῦσαν τήν πομπή
ἀπ' τά παράθυρα, τά μπαλκόνια, τίς
αὐλές καί τούς κήπους:

«στοῦν παιδιῶν σας παντρισμένοι
κι τσί χαρές σας ἀνύπαντροι»

Μέ τή σκούφια στραβά στό κεφάλι
καί μέ τούς ἀντίχειρες περασμένους στό
γίλέκο κάτω ἀπ' τίς μασχάλες συνέχι-
ζαν μέ τό:

«Στό κίνημά σου κυρ' γαμπρέ,
καλά νά πᾶς καλά νά 'ρθεῖς
νά φέρεις ρούσα πέρδικα
ξανθή καί μαυρομάτα
νά φέρεις καί πολλά προικιά
τρεις μοῦλες φορτωμένες...»

Κι ὁ γάμος ἐπαιρνε πανηγυρικό χα-
ρακτήρα μέ τούς τραγουδιστάδες καί τά
λαλούμενα. Δημιουργοῦνταν ἕνα τρανό
ξεφάντωμα στό νόημα τοῦ χωριάτικου
γάμου.

Τῆς ὅλης γραφικῆς πομπῆς προπο-
ρεύονταν διαλεχτές κοπέλλες – ὡς σύμ-
βολα ζωῆς καί χαρᾶς – μέ κάνιστρα στό
κεφάλι (τά σώζματα) κι ἀκολουθοῦσαν
γεροδεμένες γυναῖκες ζαλιγκωμένες τά
πολύχρωμα προικιά.

Κι ὅταν κατέληγαν στήν πλατεῖα
τοῦ χωριοῦ, γινόντουσαν τρικούβερτοι
χοροί, ὅσο διαρκοῦσαν τά «στέφανα»
στήν ἐκκλησία μέσα σέ μιά κοσμοσυρ-
ροή. (Ὅλοι οἱ δρόμοι ὀδηγοῦσαν στό
μεσοχώρι, ὅλοι στό πόδι! γίνεται γά-
μος!...).

Μετά τή τέλεση τοῦ μυστηρίου καί
τό χορό τοῦ γαμπροῦ καί τῆς νύφης ἡ
πομπή πολυπληθέστερη τώρα βραδυπο-
ροῦσε γιά τό σπίτι τοῦ γαμπροῦ.

Στό μέσο οἱ νεόνυμφοι καμαρωτά
δέχονται μύριες εὐχές καί «σπέρνον-
ται» μέ ρύζι καί κουφέτα.

«Νά ζήσετε, νά γεράσετε!»

Κι ἡ νύφη ντροπαλή καί χαμηλο-
βλεποῦσα μέ ἑλαφρές ἐπικύψεις ἀντα-
ποδίδει τό χαιρετισμό καί ἐκφράζει τήν
εὐγνωμοσύνη της γιά τίς εὐχές. Ὁ δέ
«χορός» συνεχίζει, γιά νά δώσει τόνο,
χρῶμα, χαρά καί συγκίνηση:

«Σκύψτε βουνά, σκύψτε κλαριά
καί σεῖς κοντές ραχούλες
νά διάβ' ἡ νύφη κι ὁ γαμπρός
κι ὅλοι οἱ συμπεθέροι...»

καί τό:

«Ἀπόψε ἡ μάνα τοῦ γαμπροῦ
κι ἡ πεθερά τῆς νύφης
μέ τούς ἀνέμους μάλωνε
μέ τό βοριά μαλώνει
Πάψε, βοριά μ', τά κύματα
πάψε καί τούς ἀνέμους
ν' ἀνάψω τό λυχνάρι μου
καί τίς χρυσές καντῆλες
νά ἰδῶ τή νύφ' πού μοῦ ἔφερε
ὁ γυός μου ὁ Πετρίτης

τά μάτια του ἴμοιάζουν τ' ἀετοῦ

τά φρύδια τοῦ Πετρίτη...»

Ὅλοι οἱ συμπεθέροι συναυτίζονται
γιά ἴδουν τό κέρασμα ἀπ' τά πεθερικά
τῆς νύφης καί τό σπάσιμο τοῦ πιάτου ἡ
τῆς κανάτας. (Ἀνεπανάληπτες στιγμές
ἄψογης συμπεριφορᾶς κι ἐκτίμησης πε-
θερᾶς καί νύφης;!).

Οἱ λαϊκοί τραγουδιστές πρῶτοι καί
στήν ὁμήγυρη μέ τεντωμένες τίς φλέβες
σέ μιά τελευταία ἔξαρση τραγουδοῦν
καί λένε:

«Ἔβγα κυρά καί πεθερά...»

καί τό:

«Νύφη μ' ἐδῶ πού σ' ἔφερα
ἐδῶ νά καμαρώσεις
σά κυπαρίσσι νά σταθεῖς
σά δέντρο νά ριζώσεις
νά κάμεις γιούς μαλάματα
καί τσιούπρες ἀσημένιες...»

Ἡ νύφη προσκυνάει τρεῖς φορές,
πατάει σ' ἓνα σιδερένιο ἀντικείμενο καί
μέ τό δεξί της πόδι μπαίνει στό σπίτι.
Ξεφωνητά τοῦ παιδόκοσμου – πού
πλαισιώνει τήν πομπή – σφυρίγματα κι
εὐχές συνοδεύουν τή νύφη στήν εἰσοδό
της. Ἐκεῖ ὕστερα ἀπό μιά ἀνάπαυλα,
θά συνεχιστεῖ τό γλεντοκόπι μέχρι τήν
αὐγή.

Σήμερα εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ παρα-
δοσιακός γάμος πού ἀποτελοῦσε τήν
ἐκφραση μιᾶς μεγάλης θρησκευτικῆς
καί κοινωνικῆς γιορτῆς τυποποιήθηκε
μέ τά «χρυσά» ἀγγελτήρια καί τίς φαν-
ταχτερές μπουμπουνιέρες!

Οἱ δέ λαϊκοί τραγουδιστές, οἱ
μπροστάρηδες πού ἔδιναν ἓνα ἰδιαίτερα
ζωηρό τόνο καί χρῶμα γοῦστο καί κέφι
μέ λεβεντιά καί περηφάνεια, μέ ἀτόφια
τήν γνησιότητα, τόν αὐθορμητισμό κι'
ἀνθρωπισμό δίχως καμμιᾶ διάκριση,
σχεδόν χάθηκαν!

Ο ΓΟΡΗΣ

ΤΟΥ ΓΕΩΡΓ. ΧΡΗΣΤΙΔΗ

Πώς μπορεί κανένας να γράψη ανέκδοτα και ήθογραφίες για τά Γιάννινα χωρίς να πῆ και δύο λόγια για τόν τύπο αυτό, τό Γρηγόρη Σακκά, πού πέρασε στήν ιστορία ως Γόρης;

Γιά μένα δέν εἶναι καί τόσο εὐκολο νά τό κάνω γιατί τόν θυμοῦμαι πολύ λίγο, ἐγώ μὲν ως μαθητής τῆς Ζωσιμαίας, ἐκείνος δέ ως γκαρσόνι στό καφενεῖο τοῦ Μπρόφα.

Τό καφενεῖο τοῦ Μπρόφα ἦταν ἐκεῖ πού εἶναι σήμερα ὁ κινηματογράφος «Δωδώνη», κοντά στήν καλλιμάραση Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος.

Εἶχε τεράστιο κῆπο τότε πού ἔπαιζε θερινός κινηματογράφος καί εἶχε δύο εἰσόδους.

Μιά εἴσοδος ἦταν μόλις ἀρχίζαν οἱ Καμάρες, ἀνέβαινες ἀρκετά σκαλιά ὄσο νά βρεθῆς στὸν κῆπο. Ἡ ἄλλη εἴσοδος ἦταν ἀπὸ τοὺς στρατῶνες, σχεδὸν μονάχα γιὰ τοὺς φαντάρους.

Γύρω - γύρω ἀπὸ τὸν τοῖχο, πρὸς τό μέρος τῶν στρατῶνων, ὑπῆρχαν τεράστια δένδρα.

Γιὰ τά παιδιά τό μεγαλύτερο κατόρθωμα ἦταν νά σκαρφαλώνουν στίς ἀκακίες καί νά βλέπουν κινηματογράφο, ἰδίως τό ἀφθαστο ἀστυνομικό ἀριστούργημα, τὸν Ζοῦντεξ, χωρίς νά πληρώνουν τίποτε.

Κάθε Δευτέρα ἢ συζήτησι ἦταν ὁ πετροπόλεμος καί τό κινηματογραφικό ἔργο στό καφενεῖο τοῦ Μπρόφα.

Ὁ νεαρός Γόρης τότε εἶχε καί φιλολογικὲς φιλοδοξίες καί γι' αὐτό ἔγραφε καί ἐξέδιδε σατυρικό περιοδικό, πού ἂν θυμᾶμαι καλά λεγότανε ὁ «Σατανᾶς».

Κάποιο λοιπὸν ἀπ' αὐτά τά περιοδικά

ξέπεσε στά χέρια κάποιας Ἀθηναίας φιλόλογου κι ὅταν καμμιά φορά βρέθηκε στά Γιάννινα, πρωί - πρωί τράβηξε γιὰ τό καφενεῖο τοῦ Μπρόφα.

Εἶδε τό γκαρσόνι, πού ἦταν φυσικά ὁ ἴδιος ὁ Σακκάς καί ρώτησε ἂν μπορεῖ νά συναντήσῃ τὸν κ. Σακκά.

— Τί τὸν θέλετε Κυρία μου;

— Ἔρχομαι ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καί θέλω νά συναντήσω τὸν Διευθυντὴ τοῦ περιοδικοῦ.

— Ποῦ μένετε Κυρία μου καί πῶς ὀνομάζεσθε;

— Ὀνομάζομαι... καί μένω στό ξενοδοχεῖο τάδε.

— Μείνετε ἤσυχη, θά τοῦ πῶ ἐγώ νάρθῃ νά σᾶς βρῆ.

Κουσί στό σπίτι του στήν Καλούτσια ὁ Γόρης μας. Πέταξε τὴν ποδιά τοῦ καφετζῆ, πλύθηκε, ξυρίστηκε, φόρεσε τό μοναδικό του κυριακάτικο κοστουμί, ἔβαλε τὴν σχετικὴ γραβάτα - φιόγκο καί τὴν ἀπαραίτητη τότε ντρίτσα (ψάθινο καπέλλο) καί γραμμὴ γιὰ τό ξενοδοχεῖο.

Μέ τό γνωστό του θάρρος παρουσιάστηκε στήν Ἀθηναία φιλόλογο, συστήθηκε μὲ πᾶσα ἀφέλεια ὡς Διευθυντῆς τοῦ «Σατανᾶ», καθῆσανε στό σαλόνι τοῦ ξενοδοχείου καί τά εἶπαν ἕνα χεράκι. Κι ἔτσι ἡ Ἀθηναία γύρισε στή δάσι τῆς ἱκανοποιημένη γιὰτὴν ἀνακάλυψε, συζήτησε καί μίλησε μ' ἕναν ἐπαρχιώτη ποιητὴ πού ἔδειχνε πηγαῖο ταλέντο!

Τό δεύτερο ἐπεισόδιο χρωστάω στὸν Ἐπιτελάρχῃ τότε τῆς Θεσσαλικῆς Μεραρχίας Στρατηγὸ Προφαντόπουλο. Τριάντα ὀλόκληρα χρόνια μετὰ τὸν Μπρόφα.

Ὁ Γόρης τότε ἦταν στά μεγαλεῖα του, Νομάρχης Θεσσαλίας πλέον. Στό σχετι-

κό επίσημο γεῦμα πού ἔδωσαν οἱ τοπικές ἀρχές γιά τόν Βασιληᾶ Παῦλο, πού ἔκανε περιοδεία καί ἐπιθεώρησι στή Θεσσαλία, φυσικό ἦταν νά μιλήσῃ ὁ Νομάρχης.

Τελειώνοντας τό λόγο του ὁ Γόρης, θεώρησε καλό νά τελειώσῃ μέ εὐχή καί πρόποσι:

— Καί σ' ἀνώτερα, Βασιληᾶ!

Γέλια καί χάχανα ἀπ' ὄλους τούς παρευρισκόμενους.

Ἄλλά ἦταν ὁ Γόρης μας ἀπό κείνους πού τά χάνουν:

Γύρισε πρός τούς χαχανίζοντας καί τούς μάλωσε:

— Τί χαχανίζετε θρέ; Εἶπα στό Βασιληᾶ καί σ' ἀνώτερα, δηλαδή Αὐτοκράτορας στήν Πόλη!

Τά χάχανα γίναν μειδιάματα.

Τό τρίτο ἀνέκδοτο τό ὀφείλω στόν Ζιτσαῖο Δῆμο Μπότσιο, πού ὑπηρετοῦσε στή Θεσσαλία ὡς ἐφεδρος ἀξιωματικός.

Ἄ Γόρης, μοῦ εἶπε ὁ Δῆμος, ἦταν καί καλός φαγάς καί πολυφαγάς, γι' αὐτό ἄλλωστε ἔσερνε καί τή σχετική κοιλιά.

Ἄ Οταν πήγαινε σέ κανένα πλούσιο χωριό τῆς Θεσσαλίας γιά ἐπιθεώρησι καί ἐξέτασι τῶν ζητημάτων τῶν κατοίκων, εἰδοποιοῦσε ὅτι δέν πρέπει νά κάνουν φασαρία γιά νά τόν περιποιηθοῦν. Νά, μιά κοτόσουπα καί λίγο κοκορέτσι ἦταν ἀρκετά!.

Γιά νά γίνῃ ὁμως ἡ σοῦπα χρειάζονταν ἡ κόττα, καί γιά νά γίνῃ τό κοκορέτσι χρειάζονταν τό ἀρνί.

Ἄ Οταν λοιπόν ὑστερα ἀπό τήν Ἐπιθεώρησι καθόταν στό γεῦμα, πού βαστοῦσε κάμποσες ὥρες, ὁ Γόρης μας καταβρόχθιζε ὄχι μόνο τή σοῦπα καί τό κοκορέτσι μά καί τήν κόττα κι ἕνα μεγάλο κομμάτι ἀπό τό ἀρνί.

Κι ἔτσι ὄλοι καταλάβαιναν ὅτι ὁ Νομάρχης τους ἦταν πραγματικά λιτοδίαιτος.

Στό τέλος ὁ Γόρης παράτησε τή Δημόσια ὑπηρεσία κι ἀναμίχτηκε στήν πολιτική.

Ἄ Οταν κατανίκησε τόν πλούσιο ἀντίπαλό

του καί θγήκε Δήμαρχος, μᾶς ἔκανε μεγάλη ἐντύπωσι, ἰδίως σ' ἐμᾶς τούς λίγους Γιαννώτες πού εἴμαστε στό ἐξωτερικό.

Δέν εἶχαμε καταλάβει ὅτι ἡ ψήφος πολλῶν ἦταν ἀρνητική, δηλαδή ψηφίζοντας τόν Γόρη, καταψήφισαν τόν μισητό τοκογλύφο τῆς πόλεως, πού οἱ διαδόσεις ἔλεγαν ὅτι ἔπινε τό αἷμα τῶν φουκαράδων χωρικών.

Σ' ὄλα τά μέρη τοῦ κόσμου, οἱ Δῆμοι ἔχουν σοβαρά ἔσοδα ἀπό τίς τοπικές φορολογίες τῶν ἀκινήτων ἰδίως.

Στήν Ἑλλάδα τά ἔσοδα εἶναι ἐλάχιστα κι οἱ Δήμαρχοι, αἰτοῦν, ἀπαιτοῦν καί ζητιανεύουν ἀπ τήν ἐκάστοτε Κυβέρνησι.

Ἄ Ο Γόρης τραβοῦσε κατ' εὐθείαν στόν Καραμανλή.

Τόν χαιρετοῦσε μέ τό δικό του, αὐθόρμητο, παληκαρίσιο, λαϊκό τρόπο.

— Ξέρεις γιατί μοῦ ἀρέσεις κ. Πρόεδρε;

— Γιατί;

— Γιατί εἶσαι π....ᾶς!

Καί ἡ κυβέρνησι Καραμανλή τοῦ ἔδινε ὅ,τι τοῦ χρειαζόταν ἀπό κείνα πού εἶχε κι αὐτή.

συνέχεια ἀπό τήν σελ. 461

βάζεται μέ τή βιολογική παρουσία στή ζωή τοῦ Παπαγιάννη.

Τρίτος μέ τή σειρά ἔρχεται ὁ ἀγιογράφος - ζωγράφος Λάζαρος Κανίκης, ἀνεψιός τοῦ Λαζάρου Λαζοπούλου, βοηθός δέ, δεξί του χέρι σέ ὄλες τίς μεγάλες δημιουργίες του. Ἄ ἴδιος στό σπίτι του ἔχει ἱστορήσει δύο φορητές εἰκόνες, ἴσης καλλιτεχνικῆς ἀξίας μέ τά δημιουργήματα καί τίς εἰκόνες τοῦ θείου Λαζάρου Λαζοπούλου.

Ἄ ἔρευνα γιά τούς τρεῖς Σουδενιώτες ἀγιογράφους θά συνεχισθῇ. Ἄ ἄπαρχή ἔγινε.

Αἰωνία τους ἡ μνήμη.

24-10-1983

Πρός

Τούς άξιοτίμους, έν Έλλάδι, Πρεσβευτάς τών χωρών: 1) Άγγλίας, 2) Γαλλίας, 3) Ρωσίας, 4) Ήνωμένων Πολιτειών Άμερικης

ΑΘΗΝΑΣ

Έντιμότατοι Κύριοι,

Ός Μητροπολίτης τής άκριτικής και αίματοβαμμένης Έπαρχίας Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανής και Κονίτσης, και μέ τήν εύκαιρίαν τής έθνικής έορτής τής 28ης Όκτωβρίου, άπευθύνω έν θλίψει πολλή πρός ύμās τό παρόν τηλεγράφημα ΣΤΟΠ

Τό 1940, ώς γνωστόν, ή μικρά Έλ-

σας, τότε και μετέπειτα, μάς εύγνωμονούσαν, μάς συνέχαιρον, μάς έθαύμαζον και μάς υπέσχοντο πολλά ΣΤΟΠ

Έπί παραδείγματι, ή Γαλλία, διά στόματος του Στρατηγου Ντέ Γκώλ, έλεγε τήν 28ην Όκτωβρίου 1942: «ό άγών τής Έλλάδος και τά κατορθώματα της δημιουργούν δι' αύτήν δικαιώματα άναμφισβήτητα» ΣΤΟΠ

Ή Άγγλία, διά του Πρωθυπουργου της Τσώρτσιλ, τόν Φεβρουάριο του 1943 έβεβαίωσε: «ās μείνη ήσυχη ή Έλλάδα, θά πάρη όλα όσα της άνήκουν, θά άποκτήση τά έδάφη της στό άκέραιο και θά ζήση περήφανη και ήρωική μέσα στους νικητές ΣΤΟΠ

Αί Ήνωμένοι Πολιτεία Άμερικης, μέ τά χείλη του Άντιπροέδρου των, τόν Φεβρουάριο του 1944 υπέσχοντο: «πο-

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΒΟΡ. ΗΠΕΙΡΟΥ

λάς μέ τό ιστορικό «ΟΧΙ», πού άντέταξεν εις τόν φασισμόν του Μουσσολίνι και, έν συνεχεία, εις τόν ναζισμόν του Χίτλερ, δέν έσωσε μόνον τήν τιμή της και τήν έθνικήν της άξιοπρέπειαν, αλλά και έπέτυχε, συγχρόνως μέ τίς θριαμβευτικές εκείνες νίκες, τήν τροπήν του πολέμου υπέρ των Συμμάχων και όλου του έλευθέρου κόσμου ΣΤΟΠ

Όπως σωστά παρατηρήθηκε, τότε, εις τά θουνά τής Πίνδου και τής Βορείου Ήπείρου, εκρίθηκε ψυχολογικά και πραγματικά ή έκβασις του μεγάλου πολέμου και έπομένως ή σωτηρία τής Εύρώπης και τής όλης άνθρωπότητος ΣΤΟΠ

Γι' αυτό και όλοι οί λαοί, ιδιαίτε-
ρωσ δέ οί λαοί σας και αί Κυβερνήσεις

τέ δέν θά λησμονήσουμε τίς άδικίες πού διεπράχθησαν σέ βάρος τής Έλλάδος, όταν έλθη ή ήμέρα τής κρίσεως» ΣΤΟΠ

Και ή Μόσχα διεκήρυττεν από τόν Ραδιοφωνικό της Σταθμόν, τήν 27ην Άπριλίου 1942: «Έλληνες! Σās εύγνωμονούμε· και πλησιάζει ό καιρός, πού σέ συνεργασία μέ τούς Άγγλους, θά σās πληρώσουμε για τή θυσία, μέ μία Έλλάδα πού θά κυριαρχή στή Μεσόγειο» ΣΤΟΠ

Αυτά έλέγοντο τότε, καλοί μας φίλοι ΣΤΟΠ

Έκτοτε, όμως, έλησμονήθησαν όλα, και αντί των υποσχέσεων και τής εύγνωμοσύνης βλέπομεν μόνον άδικίες, συνεχιζόμενες άδικίες εις βάρος τής Έλλάδος ΣΤΟΠ

Ἡ Κύπρος μας κατέχεται, κατά τό ἡμισυ, ἀπό τόν βάρβαρον «ΑΤΤΙΛΑΝ» τῆς ἀκάπνου πάντοτε Τουρκίας ΣΤΟΠ

Ἡ δέ Βόρειος Ἡπειρος, πού συμπαρατάχθηκε τό 1940 μαζί μας κατά τῶν Ἱταλῶν καί τῶν συμμάχων τους Ἀλβανῶν καί ἐποτίσθησαν τά βουνά της μέ αἷμα Ἑλληνικόν ὑπέρ της ἐλευθερίας τῆς Εὐρώπης καί τοῦ κόσμου ὅλου, στενάζει, 40 χρόνια τώρα, κάτω ἀπό τό πλέον ἀπάνθρωπον καί τυραννικόν καθεστῶς τοῦ Χότζα ΣΤΟΠ

Τά συμβαίνοντα ἐκεῖ, ἀπό ὅσα γνωρίζομεν καί ἐπισήμως καταγγέλλονται διεθνῶς, ὑπενθυμίζουν Κόλασιν Δάντη ΣΤΟΠ

Ἄπαντες οἱ Ναοί ἐκλείσθησαν δυναστικά καί ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ Ἱερεῖς ἀπεσηματίσθησαν ἢ ἐφονεύθησαν, ἐνῶ χιλιάδες Βορειοηπειρωτῶν σαπίζουν εἰς φυλακάς καί ἐξορίαν, διά τόν λόγον καί μόνον ὅτι θέλουν νά μένουν Χριστιανοί καί Ἑλληνες ΣΤΟΠ

Ποῦ ἄλλοῦ τῆς γῆς, Κύριοι Πρέσβεις, καί εἰς ποίαν χώραν λευκῶν ἢ μαύρων στραγγαλίζονται καί ποδοπατοῦνται τόσον θαναύσως τά ἀνθρώπινα δικαιώματα τῆς θρησκείας, τῆς παιδείας καί τῆς ἐλευθέρως ἐπικοινωνίας, ὅπως συμβαίνει εἰς τήν Βόρειον Ἡπειρον; ΣΤΟΠ

Καθημερινῶς γίνονται διακηρύξεις ἀπό τούς ἡγέτας λαῶν, περί σεβασμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ΣΤΟΠ

Διατί, ὅμως, οἱ ἰσχυροί τῆς γῆς σιωποῦν διά τό δράμα τετρακοσίων χιλιάδων Βορειοηπειρωτῶν; ΣΤΟΠ

Δέν εἶναι ἀνθρωποὶ αὐτοί; ΣΤΟΠ

Διατί ἀκόμη καί σεῖς, αἱ χῶραι σας δηλαδή, ἐκλεκτοί μας φίλοι, σιωποῦν καί τό ἀνέχεσθε, ἐνῶ, ὡς γνωστόν, τό Βορειοηπειρωτικόν εἶναι ἀπό πολλῶν

ἤδη ἐτῶν ἐπισήμως τεθειμένον καί ἐκκρεμεῖ, ἔκτοτε, ἐνώπιον τῶν Ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Κυβερνήσεών σας; ΣΤΟΠ

Ζῶντες, ὅθεν, ἡμεῖς καί τό ποιμνιόν μας ἐκ τοῦ πλησίον τοῦτο τό δράμα τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν μας καί ἐν ἱερᾷ ἀγανακτῆσει διατελοῦντες, ὑψώνομεν, μέ τήν εὐκαιρίαν τῆς ἐπετείου τοῦ Ἑλληνικοῦ «ΟΧΙ», ἔντονον φωνήν διαμαρτυρίας πρὸς τούς ἰσχυρούς τῆς γῆς, διά τήν συνεχιζομένην ἀδικίαν ΣΤΟΠ

Ἰδιαιτέρως δέ ἀπευθυνόμεθα πρὸς ὑμᾶς καί τās χώρας σας, ἐντιμότατοι Κύριοι Πρέσβεις, καί παρακαλοῦμεν, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ἐν ὀνόματι τῶν θυσιῶν τῶν ἡρώων τοῦ 1940, ἔτι δέ καί ἐν ὀνόματι τῶν τότε ὑποσχέσεών σας, ἀλλά καί τῶν συμμαχικῶν σας ὑποχρεώσεων, ὅπως παρέμβητε καί ἀπαιτήσετε ἀπό τό Ἀλβανικόν καθεστῶς νά παύσῃ τόν Νερώνειον διωγμόν κατά τῆς θρησκείας καί σεβασθῇ τά διεθνῶς ἀνεγνωρισμένα ἀνθρώπινα δικαιώματα τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ τῆς Βορείου Ἡπείρου ΣΤΟΠ

Εἶναι τοῦτο ἀπαίτησις καί κραυγή πόνου σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐσωτερικοῦ καί ἐξωτερικοῦ, πρὸς ἀπονομήν τῆς δικαιοσύνης ΣΤΟΠ

Ὡς γνωστόν δέ, ἡ ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης εἰς τούς ἀδικουμένους λαούς, ἀποτελεῖ τήν μόνην θεβαίαν καί εἰλικρινῆ ἐγγύησιν καί διά τήν παγκόσμιον εἰρήνην ΣΤΟΠ

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς καί τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης ΣΤΟΠ

Ὁ Δρυϊνουπόλεως
Πωγωνιανῆς & Κονίτης Σεβαστιανός

Ἑπειρωτική Πνευματική Ζωή καί Κίνηση

Γράφουμε καί μᾶς γράφουν

Στέλλομε καί μᾶς στέλνουν

Ἄπαντα

Μέ τή στοργική φροντίδα τῆς συζύγου τοῦ Ἡλέκτρας Σαλαμάγκα ἐξεδόθησαν πέντε καλαίσθητοι τόμοι τῶν Ἄπάντων τοῦ λογοτέχνη καί ἱστορικοῦ ἐρευνητῆ Δημήτρη Σαλαμάγκα ἀπό τόν Ἑπειρωτικό Ἐκδοτικό Οἶκο Βικ. Παπαζήση.

Μέ τήν ἐπιμελημένη αὐτή ἐργασία συγκεντρώθηκε ἓνα σημαντικό ἔργο γιά τήν Ἑπειρο πού ἦταν σκόρπιο στόν Ἑπειρωτικό τύπο, εἴτε σέ ἐκδόσεις περιορισμένες ἐπαρχιακοῦ τίραζε, ἐξαντλημένες ἀπό χρόνια καί γιά τοῦτο δυσεύρετες. Ἔτσι ὁ Γιαννιώτης Καμπούρογλου γίνεται καί πάλι προσιτός σέ κάθε Ἑπειρώτη φιλιαναγνώστη.

Καί νά σκεφτεῖ κανεῖς πόσο ἄτυχος στάθηκε ὁ Χ. Χρηστοδασίλης μετά θάνατο καί πῶς σωστά πόσο ἄτυχα στάθηκαν τά Ἑπειρωτικά Γράμματα, πού τό σημαντικό ἔργο του ἀπό τό 1887 ὡς τό 1937, πού πέθανε, μένει, ἄγνωστο στίς νεώτερες γενεές.

Ἡ μόνη ἀπομένουσα ἐλπίδα εἶναι ὅτι μετά τέσσαρα χρόνια (τό 1987) ἐκπνέει ἡ πεντηκονταετία γιά τήν προστασία τῶν δικαιωμάτων τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, ὥστε τό κενό ν' ἀναπληρωθεῖ ἐπιτέλους ἀπό τήν ἐμπορική ἐκδοτική ἐκμετάλλευση, πού θά χαρίσει

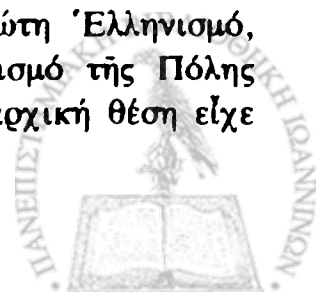
στά νεώτερα ἑλληνικά Γράμματα αὐτό τό λησμονημένο ἔργο!

Μιά οὐσιαστική τιμή γιά τό Χρηστοδασίλη καί τούς ἄλλους ἐγινε ἀπό τό Φρόντιζο μέ τήν ἐγκατάσταση τῶν προτομῶν στό Ἄλσος τῶν Μουσῶν στή Γιάννινα, ἀλλά καί κεῖ οἱ σύγχρονοι μαζοχιστές Ἑρμοκοπίδες βεβήλωσαν καί τό χῶρο καί τίς προτομές τῶν λογίων Ἑπειρωτῶν.

Ἡ Ἑλίτ τοῦ Αἰγυπτιώτη Ἑλληνισμοῦ

Ὁ κ. Νίκος Παλασωτηρίου χορηγός τῆς Ἑταιρείας, φίλος τῶν καλῶν ἔργων καί ἰδαλγός τῆς Βούρμπιανης μᾶς στέλλει διαλέξεις, ἀνταποκρίσεις, ἄρθρα, φωτογραφίες μιᾶς δραστηριότητας, πού εἶχε ἀναπτύξει ἀνάμεσα στόν Αἰγυπτιώτη Ἑλληνισμό. Ὁ πόλεμος τοῦ '40 τόν βρῆκε στή Μανσοῦρα, καθηγητῆ στή περιώνυμα ἑλληνικά σχολεῖα τῆς Αἰγύπτου (Ἀβερῶφειο Γυμνάσιο, κλπ.) Ἡ ὅλη αὐτή δραστηριότητα ἀπεικονίζει τή συμπαράσταση τοῦ Ἑλληνισμοῦ στό ἀγωνιζόμενο ἔθνος, ἐκεῖ ἐπάνω στή Ἑπειρωτικά βουνά.

Καί στόν Αἰγυπτιώτη Ἑλληνισμό, ἰσάξιο μέ τόν Ἑλληνισμό τῆς Πόλης πρωτεύουσα καί κυριαρχική θέση εἶχε

ὁ Ἡπειρωτισμός, τό φιλόμουσο πνεῦμα τοῦ Ἡπειρώτη (Περιοδικό Γράμματα τοῦ Δροβιανίτη Στέφ. Πάργα). Παδεία καί πλοῦτος καί εὐεργεσία Ἀβέρωφ, Τοσίτσας καί Ἐκπαιδευτήρια καί ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν ὑπόδουλη καί τὴν ἐλεύθερη.

Ἄρκαδικές ἔρευνες

Εἶναι ὁ μετριόφρων τίτλος συλλεκτικῶν κυρίως ἐργασιῶν, πού κάνει ἕνας παθιασμένος Ἐρευνητής, ὁ κ. Γεώργ. Πετρόπουλος - Σαγιᾶς ἐγκατεστημένος στό Καρβούνη τῆς Γορτυνίας τῆς Πελοποννήσου.

Καί ἐπειδὴ «ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις εἶναι ἀρχὴ σοφίας» θέλουμε νά τονίσουμε πὼς τό Σαγιᾶς εἶναι καί κυριώνυμο καί τοπωνύμιο στὴν Ἡπειρο Σαγιαῖδα, Σαγιαῖδες. Τό τονίζουμε ὄχι βέβαια γιὰ τοὺς Ἡπειρωτες, πού τοὺς εἶναι γνωστά αὐτά τά πράγματα, ἀλλὰ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν Γορτύνιο φίλο μας Συλλέκτη καί Συνεργάτη, τοῦ ὁποίου φωτογραφίες «ἱστορικές» ἔχουμε ξαναδημοσιεύσει στό Δελτίο.

Πάθος του οἱ ἔρευνες καί ὄχι μόνο οἱ Ἄρκαδικές, ἀφοῦ ἡ Ἄρκαδία καί παλαιότερα Πελασγία, τό λίκνο τοῦ Πάνα καί τοῦ Ἑρμῆ, θά δεχθεῖ κατὰ τό διάστημα τῶν αἰῶνων πλὴν τῶν Πελασγῶν καί Ἡπειρωτες κατὰ τοὺς Μεσαιωνικούς καί τῆς Τουρκοκρατίας χρόνους.

Ἐξ ἄλλου Ἄρκαδες παίρνουν μέρος στὴν Ἡπειρωτικὴ ἐκστρατεία τῶν πολέμων 1912-13. Ἀπὸ ἰδιωτικά ἀρχεῖα, λοιπόν, Ἄρκαδων ὁ κ. Πετρόπουλος - Σαγιᾶς ἀντλεῖ τ' ἀφορῶντα στὴν Ἡπει-

ρο ἱστορικά στοιχεῖα, πού συχνά μᾶς στέλνει.

Στὴ σημερινὴ ἐπιστολὴ του συμπεριλαμβάνονται πολὺτιμα ἱστορικά καρτ-ποστάλ 1912-1914.

1) Καρτ - ποστάλ Souvenir de Salonique (Groupe de brigands grecs) Ἄνταρτικό Σῶμα (12.4.1913) ἀπὸ Χαρμάνκιοι.

2) Ὅμοιο μέ λαϊκὲς φορεσιῆς τοῦ χωριοῦ Νεοχώρι Θεσσαλονίκης (Costumes Grecs du Village de Nihoe) ἀπὸ Χαρμάνκιοι 12.4.13.

3) Ὅμοιο, μέ τὴ λιθογραφία τῆς μάχης τῆς Κρέσνας καί μέ τίς ἐνδείξεις «Ἀγαπητοί μου, εἴμεθα καλά. Εἰς Ἑσκή Σεχὴρ εἰσήλθομεν πρῶτοι» 26.7.21 μέ ὑπογραφή Κοσμᾶς Κοσμόπουλος.

4), 5) Δύο φωτογραφίες - Δελτάρια μέ τὴν ἀποψη τῆς Κορυτσαῶς ἐκδοσὴ τύποις Κ. Σκενδέρη (τοῦ γνωστοῦ Βουλευτοῦ Κορυτσαῶς καί Ἐκδότῃ τοῦ «Πελασοῦ»).

Τό ἕνα ἀπὸ Ἑρσέκα (1.1.14) «ἐπαρχίας Κολωνίας. Μεταξὺ Λιασκοβικίου καί Κορυτσαῶς» Ἀπὸ τὸν ἴδιον ἀξιωματικὸ τοῦ Ἑλλην. Στρατοῦ Κοσμόπουλον, πού μεταξὺ τῶν ἄλλων γράφει: Ἐγὼ μένω ἐνταῦθα ἤδη καί μᾶς ἐκλείσαν τά χιόνια. Ταῦτα εἶναι αἰτία πού δέν ἤρχισε νά βρομᾶ μαροῦτι ἀκόμη. Πότε θά μπορέση ἄγνωστον...».

Τό ἄλλο ἀπὸ Κορυτσά (11.12.13) ἀπὸ τὸν ἴδιο Κοσμόπουλο.

Ἐκκλήση ἀπὸ τὸ φωτογραφικὸ ἔρανο

ἀπὸ φωτογραφικὸ ἄτλαντα

Ἡ ἐκκλήση μας γιὰ τὴ φωτογραφικὴ ἀποτύπωση τοῦ Ἑπειρωτικοῦ χώρου βρῖσκει ὀλοένα ἀπήχηση. Ξανατονίζομε ὅτι ἡ δημοσίευσή τους εἶναι ὁ μόνος τρόπος νὰ ἀποθησαυριστοῦν.

Οἱ ἄνθρωποι δέονται συναισθηματικά μὲ τὰ ἀντικείμενα τοῦ καθημερινοῦ βίου. Εἶναι φυσικὸ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ νὰ τὰ κρατοῦν, σάν βιωματικές συγκινήσεις, στίς κασέλες καὶ στὰ συρτάρια. Σταθμοὶ ζωῆς. Καὶ μάλιστα φωτογραφίες.

Ἄλλὰ οἱ γενεές –ζωνάρια τίς λέγαν οἱ παλιοί– διαδέχονται ἢ μία τὴν ἄλλη. Εἶναι φυσικὸ ἐπίσης γιὰ τοὺς ἀπογόνους τὸ ἐνδιαφέρον γι' αὐτὰ νὰ λιγοστεύει. Ἔτσι ὁ κίνδυνος νὰ χαθοῦν γίνεται ἀφευκτος. Ἀμυδρὴ ἐλπίδα ὑπάρχει γιὰ ἓνα ἐλάχιστο μέρος ἀπ' αὐτές νὰ φτάσουν στοὺς παλαιοπῶλες κι ἀπὸ κείνους στὰ χέρια τῶν Συλλεκτῶν.

Εἶναι χρέος μας νὰ διασώσουμε ἀπὸ τὴν παράδοση τῶν πατέρων μας ὅ,τι μποροῦμε γιὰ τίς γενιές, πού ἐρχονται, τοὺς Φιλοτέχνους, τοὺς Μελετητὲς τοῦ βίου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τοὺς Ἐρευνητὲς τῆς Ἱστορίας.

Ὁ Φωτογραφικὸς Ἄτλας τῆς Ἑπείρου, θὰ ἔχει γενικὲς ἐνότητες στίς ὁποῖες θὰ ἐνταχθεῖ τὸ φωτογραφικὸ ὑλικό.

1) Ἱερά Σκηνώματα, 2) Ἀρχαιολογικά Μνημεῖα, 3) Παραδοσιακά Κτίρια, 4) Οἰκισμοὶ ἰδιαιτέρου ἀρχιτεκτονικοῦ κάλλους, 5) Γεφύρια, 6) Τοπεῖα καὶ φυσικὲς καλλονές, 7) Σκηνές τοῦ καθημερινοῦ βίου, τῶν ἠθῶν κι ἐθίμων (Γέννηση, Βάπτισμα, Γάμος, Χοροί, Πα-

νηγύρια, γιὰ τὴν ἐνδυματολογικὴ πλευρά), 8) Σχολεῖα, 9) Μεγάλοι Διδάσκαλοι, 10) Ἀγωνιστές, 11) Εὐεργέτες Μικροί - Μεγάλοι, 12) Ἰδρύματα Ἑπειρωτικῆς Εὐεργεσίας, 13) Κληρικοί, 14) Ἑορτασμοὶ καὶ Ἐπέτειοι.

Ἡ ὑποδομὴ τοῦ Φωτογραφικοῦ Ἄτλαντα χτίζεται κάθε μῆνα μὲ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ Δελτίου τῆς Ἑταιρείας.

Οἱ ἀποστελλόμενες φωτογραφίες θὰ ἐπιστραφοῦν στοὺς κατόχους σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία τους.

α.χ.μ.

Ὁ κ. Νίκος Παπασωτηρίου μᾶς στέλλει φωτογραφίες μὲ θέματα:

1) Ἐκδρομὴ στὴ Βήσσανη (1938) 2) Ἑλληνας ἀξιωματικὸς σὲ παρατηρητήριο στὴν Ἑπειρο (1940) 3) Ἀντάρτες στὸ Πωγώνι (1942) 4) Μπροστά στὴ Ζωσιμαία (1933) ὅπου μεταξύ ἄλλων ὁ Δ. Οἰκονομόπουλος Γυμνασιάρχης, Φ. Σιαγγούνης μαθηματικὸς, Σφάγγος Διευθ/ντῆς Δημ. Σχολείου, Χρ. Σούλης, Γυμνασιάρχης 5) Στρατιῶτες ἀπὸ τὸ Πωγώνι (1940) 6) Ἑπειρώτες τὸ Πάσχα (26.4.43) μπροστά στὸ ἐργοστάσιο Ποτοποιίας τῶν ἀδελφῶν Ζώτου, Δροβιανιτῶν στὴν Ἀλεξάνδρεια 7) Ἐκδρομὴ στὸ Βοῖδομάτη (1937) 8) Ἐκδρομὴ στὸ Μέτσοβο (1938) 9) Γυμνάσιο Βούρμπανης (1975) 10) Ἐκδρομὴ στὸ Ἱεροδιδασκαλεῖο Βελλᾶς (1932) 11) Ἀπὸ τὰ Ἀνθεστήρια στὸ Ἀβερῶφειο Γυμνάσιο Ἀλεξανδρείας (1956) 12) Ἐκδρομὴ Ἀστικῆς Σχολῆς Θελέων Ἰωαννίνων στὰ Ζαγόρια (1931).

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀδελφότητος Κοιοβίτσης Βορ. Ἡλείου κ. Χρ. Νιάκαρης μᾶς στέλλει φωτογραφία Πανηγυριωτῶν Ἀγίας Μαρίας Πωγωνίου ἀπό τό πανηγύρι τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

*

Ὁ Συνεργάτης μας κ. Πέτρος Γεωργιάδης ὁργανωμένος ἐρασιτέχνης τοῦ φωτογραφικοῦ φακοῦ ἀξιοποίησε κατά τόν καλύτερο τρόπο τίς καλοκαιρινές του διακοπές καί μᾶς ἔφερε καινούργια συγκομιδή ἀπ' ὅλη τήν Ἡπειρο:

1) Μιά πλαγία ἄποψη τῆς Παλιᾶς γέφυρας τῆς Κόνιτσας καί τοῦ Στομίου μέ τήν κορυφή τῆς Γκαμήλας στό βάθος. 2) Ὅμοια μέ τίς δύο γέφυρες παλιά καί καινούργια (σιδερένια) 3) Μερική ἄποψη τοῦ Βίκου καί τῶν κορυφῶν τῆς Ἀστράκας ἀπό τήν Ἀρτσιίστα 4) Τό χάσμα τοῦ Βίκου ἀπό τό Πάλιγκο 5) Μερική ἄποψη Ἀρτσιίστας καί ὁ φιδόδρομος πού ὀδηγεῖ στό Πάλιγκο 6) Πλατεία Παλίγκου μέ τόν Ἄη Βλάση 7) Ναός τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀρτσιίστας 8) Γενική ἄποψη Κόνιτσας 9) Ὁ Ἅγιος Νικόλαος τοῦ Συράκου 10) Θαυμάσια ἄποψη τοῦ Συράκου μέ τόν καινούργιο δρόμο, πού ὀδηγεῖ στό ἔνδοξο Κεφαλοχώρι καί τή χαράδρα πού τό χωρίζει ἀπό τούς Καλαρίτες. Προτιμοῦμε τή γραφή ἔτσι πιστεύοντας ὅτι τό τοπωνύμιο προέρχεται ἀπό τά Καϊλάρια τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας) 11) Τό σπίτι τοῦ Κρυστάλλη καί ὁ μπρούτζινος ἀνδριάντας του ἔργο τῆς Λουκ. Γεωργαντᾶ. 12) Μερική ἄποψη τοῦ Συράκου μέ τίς προτομές τοῦ Κρυστάλλη καί τοῦ Κωλέττη 13) Μερική ἄποψη τῆς Ἀρτσιίστας (Ἀρίστη) 14) Γέφυρα τοῦ Μίσιου στό Ζαγόρι 15) Γέφυρα Κοντοδήμου - Λαζαρίδη στή Μπάγια Ζαγορίου 16) Ἄποψη τῆς Μπάγιας. 17)

Παραδοσιακό σπίτι στό Κουκούλι 18) Ἅγιος Νικόλαος Μπάγιας (Κήπων) 19) Κοίμησις τῆς Θεοτόκου στό Κουκούλι 20) Πανοραμική θέα πρὸς Καλαρίτες 21),22) φωτογραφίες Κλειδονιάδιστας συμβολή Βοϊδομάτι - Ἀώου.

*

Ὁ κ. Γεώργιος Λυριτζῆς συν/ρχης ἑ.ἁ. συγγραφέας ἀπό τήν Κοζάνη μᾶς στέλλει δωρεάν - ἄνευ ἐπιστροφῆς - ὅπως μᾶς γράφει.

1) Φωτογραφία παλιᾶς πέτρινης γέφυρας ἔξω ἀπό τό χωριό Ζιάκας Γρεβενῶν 2) Φωτογραφία ἀριστοτεχνικώτατου ξυλόγλυπτου τέμπλου τῆς ἐκκλησίας Ἀγίου Νικολάου τοῦ Βλαχοχωρίου τῆς Πίνδου (νῦν Γρεβενῶν) Περιβολίου 3) Φωτογραφία τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Νικολάου τοῦ Βλαχοχωρίου τῆς Πίνδου Περιβολίου.

*

Ὁ Κορ καί ἡ Κα Ἀποστόλου Παπαζῆση μᾶς στέλλουν φωτογραφία γνωστῶν Γιαννιωτῶν μπροστά ἀπό τό παλιό Δημαρχιακό Μέγαρο ἐπί Δημαρχίας Βλαχλείδη κατά τό 1935/36.

*

Ὁ συνάδελφος κ. Κώστας Τέκτων μαζί μέ συνεργασία του μᾶς στέλλει δύο σπάνιες ἱστορικές φωτογραφίες: 1) Δοξολογία μέ τήν ἀπελευθέρωση τῶν Ἰωαννίνων (1913) στό Τέμενος Ναμαντζάχ Χοροστοῦντος τοῦ ἱερολογιωτάτου Μουφτῆ παρουσία τοῦ Πρίγκιπα Ἀνδρέου, τῶν στρατηγῶν Δαγκλῆ καί Σούτσου, καί τοῦ Γεν. Διοικητοῦ Ἡλείου Γεωργ. Ζωγράφου; 2) Ἐορτασμός τῆς πρώτης ἐπετείου τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν Ἰωαννίνων (1914) στήν κεντρική πλατεία τῆς πόλης.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΖΩΗ και Κινηση

Ο κ. Πέτρος Γεωργιάδης για τούς γενικωτέρους σκοπούς τής 'Εταιρείας	1200	Ο κ. Παντελ. Τζομάκας για τούς γενικωτέρους σκοπούς	1500
Ο πολιτικός συνταξιούχος κ. Βασ. Τσούτσης συνδρομή του Δελτίου	1000	Ο κ. 'Αχιλ. Τζώρτζης για τό Δελτίο	500
Ο ίδιος για τό διβλίο του Αθ. Τσεκούρα	1000	Ο κ. Σπύρος Τζουμάκας στή μνήμη του αδελφού του 'Αλεξάνδρου Τζουμάκα	5000
Η κυρία 'Αγαθή 'Αλεξιάδου για τό Δελτίο	1000	καί συνδρομή του Δελτίου	1000
Ο κ. Νικ. Μπάτζιος για τό Δελτίο	500	Ο κ. Μενέλ. Καρπούζης όμοίως	500
Ο 'Επιτ. Είσαγγελεύς κ. Χρ. Λάζαρης για τό Δελτίο	500	Ο κ. Γεώργ. Τσουμάνης όμοίως	1000
Ο κ. Παῦλ. Παπακώστας για τό Δελτίο	600	Ο κ. Κώστας 'Εξαρχος εἰς μνήμην του 'Αναστασίου Τρίμμη	2000
Ο κ. Παναγ. Γκιούσμας για τό Δελτίο	500	Ο κ. 'Ι. Παρασκευόπουλος για τό Δελτίο	500
		Η κυρία Μάχη Παπαθεοχάρη όμοίως	500

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

TAMEION YAPREYSEΩS

ΕΝΙΣΧΥΣΑΤΕ ΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΣΚΟΠΟΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΑΛΙΟΣΕΛΙΟΥ

Ποικιλόντες προς όφελος τής Ελλά. Κονιτιστικής Παλαιόσελιου Εταιρείας Ερ. 1

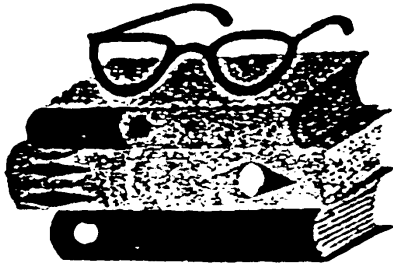

Μεσοκτ. απόβλ. Παλαιόσελιου

Παλιόσελι Κονιτιστής (1937)

('Αρχείο Δ. και Στ. Καρβέλη)

1) ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ:

- Ἀναστασίου Δ. Παπαγγέλη: «Ὁ Διάλογος» (Διαλοϊστορίες - κι ἄλλες ἱστορίες) Γιάννινα 1972.
- Πρεσβ. Διονυσίου Δημ. Τάτση: Ἡ Ἱερά Μονή Μακραλέξη - Πωγωνίου - (Ἀνάτυπο ἀπὸ τὴν «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» Ἰωάννινα 1982.
- Ἀναστασίου Δ. Παπαγγέλη: «Ὁ Παπα-Φίλ'ππας» κι' ἄλλες ἱστορίες. Γιάννινα 1971.
- Πρεσβ. Διον. Δημ. Τάτση: ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗ - ΠΩΓΩΝΙΟΥ. Ἱστορικὰ στοιχεῖα: (1983 Θεσ/νίκη) (Εἰς διπλοῦν).
- Βαγγέλη Χ. Παππᾶ Παμφίλη: Ἐρωτες καὶ Σκοτάδι. Ποιήματα: Ἀθήνα 1979.
- Πρεσβ. Διον. Δ. Τάτση: Ἡ Ἱερά Μονὴ Στομίου Κονίτσης Ἰωάννινα 1980 (εἰς διπλοῦν).
- Γιώργου Βρέλλη: Λορέντζος Μαβίλης: ὁ ἄνθρωπος - ὁ ποιητής - ὁ ἥρωας τοῦ Δρίσκου. Γιάννινα 1982 (εἰς διπλοῦν)
- Πρεσβ. Διον. Δ. Τάτση: Ὁ Ἅγιος Νεομάρτυς Ἰωάννης ὁ ἐκ Κονίτσης Ἀθήνα 1979 (εἰς διπλοῦν).
- Γιώργου Βρέλλη: Γιαννιώτικα σονέτα (1945-1983 Δ) Γιάννινα: 1983.
- Δημητρίου Γ. Κουτρούμπα δ.φ. Γυμνασιάρχου. Ὁ Ὑποστράτηγος Χριστόδουλος Χατζηπέτρος καὶ ἡ θεσσαλικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1854. (Ἀνά-
- τυπο ἀπὸ τὰ «Θεσσαλικά Χρονικά» Τόμος 11ος) Ἀθήνα 1976.
- Ἐθνικὸν καὶ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Φιλοσοφικὴ Σχολή. Βιβλιοθήκη Σοφίας Ν. Σαριπόλου ἀρ. 33. Δημητρίου Γ. Κουτρούμπα: Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1854 καὶ αἱ ἐν Θεσσαλίᾳ ἰδία, ἐπιχειρήσεις. (Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορία). Ἐν Ἀθήναις 1976.
- Ἀποστόλου Μακράκη: Ἐγκόλιον Ἕλληνας-Ἕλληνίδος. Ἀθήναι 1974.
- Κωνστ. Μηνᾶ: Ἡ μορφολογία τῆς μεγεθύνσεως στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα. (Πανεπ. Ἰωαννίνων. Ἐπετηρὶς Φιλοσοφ. Σχολῆς Ἰωάννινα 1978.
- Δημητρίου Θ. Σακαλῆ: Ἰωνικὸ λεκτικὸ στὸν Πλάτωνα. (Πανεπ. Ἰωαννίνων Ἐπετηρὶς Φιλοσ. Σχολῆς) Ἰωάννινα 1978.
- Ἰακώβου Θωμοπούλου: Πελασγικά ἦτοι περὶ τῆς γλώσσης τῶν Πελασγῶν. Ἀθήναι 1912.
- Βασίλη Κραψίτη. Οἱ Σουλιῶτες, ἀπὸ τοῦ ἔπους τοῦ Μεσολογγίου μέχρι καὶ τῆς ἐποχῆς μας (1823-1983). Ἀθήνα 1983.
- Ἀλεξ. Παπαδοπούλου: Ἀπομνημονεύματα. Μεγαλεῖα καὶ Θρηνοὶ. Δόξες καὶ Ἀθλιότητες ἑνὸς Ἀγῶνος. Ἰωάννινα 1976.
- Βασίλη Κραψίτη: Ὁ Ὀρφείας δέ γύρισε πίσω. Ποιήματα - Ἀθήνα 1983.
- Εὐαγγέλου Ἀνδρέου: Στοιχεῖα Ζωῆς. Ἀθήναι 1978.
- Θεοδωροπούλου-Λιβαδά Βαρβάρας Ἀγγελικὴ Πάλλη - Βαρθολομαῖη καὶ τό ἔργο της. Ἀθήναι 1939.
- Κίτσου Α. Μακρῆ: Χιοναδίτες Ζωγράφοι. Ἐκδ. Οἶκος «Μέλισσα» Ἀθήναι 1981.

- Λάμπρου Μάλαμα: Τό δραμα τοῦ Λυτρωμοῦ. Γιάννινα 1972.
- Κ.Δ. Στεργιοπούλου: Ἡ Πινακοθήκη Ἰωαννίνων. Ἀθήναι 1972.
- Δημ. Θ. Νάτσιου: Ἡ Λαμιώτικη Ἐφημερίδα «Ὁ Διάκος» τοῦ 1875. Λαμία 1979.
- Κώστα Πασαγιάνη: Μανιάτικα Μοιρολόγια καί τραγούδια: Ἀθήναι 1928
- Κώστα Καιροφύλλα: Ὁ Γολγοθᾶς τοῦ Καποδίστρια (ἐπί τῆ ἑκατονταετηρίδι τοῦ Καποδίστρια) (περιοδικόν «Ἐρευνα» ἔτος Δεύτερον) Ἀθήναι 1928.

2) ΒΙΒΛΙΑ ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

- QUINTUS HORATIUS FLACCUS: Ποιητική Τέχνη. Ἐμμετρη ἀπόδοση: Τ. Σιωμοπούλου. Γιάννινα 1960.
- Νικολάου Ράδου: Τά κατά τήν Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικήν Σχολήν ἀπό τῆς συστάσεως αὐτῆς. Ἐν Ἀθήναις 1981.

3) ΠΡΟΣΦΟΡΑ Κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΛΑΜΠΡΙΔΗ

- Εὐαγγέλου ψῆμα. Μητροπολίτου Ἐμουπόλεως: Ρητορικά δοκίμια. Ἀλεξάνδρεια 1954. (ἀπό τό Δελτίον 44 λόγῳ λάθους)
- Κωνσταντίνου Μ. Μέκιου Ἡπειρώτου: Ἱστορία τῆς Ἡπείρου ἀπό τῶν ἀρχαιοτάτων Χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς. Ἐν Καῖρω 1909.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Ἡπειρώτες ἐξόριστοι στήν Ἀκροναυπλία (1938-1939)

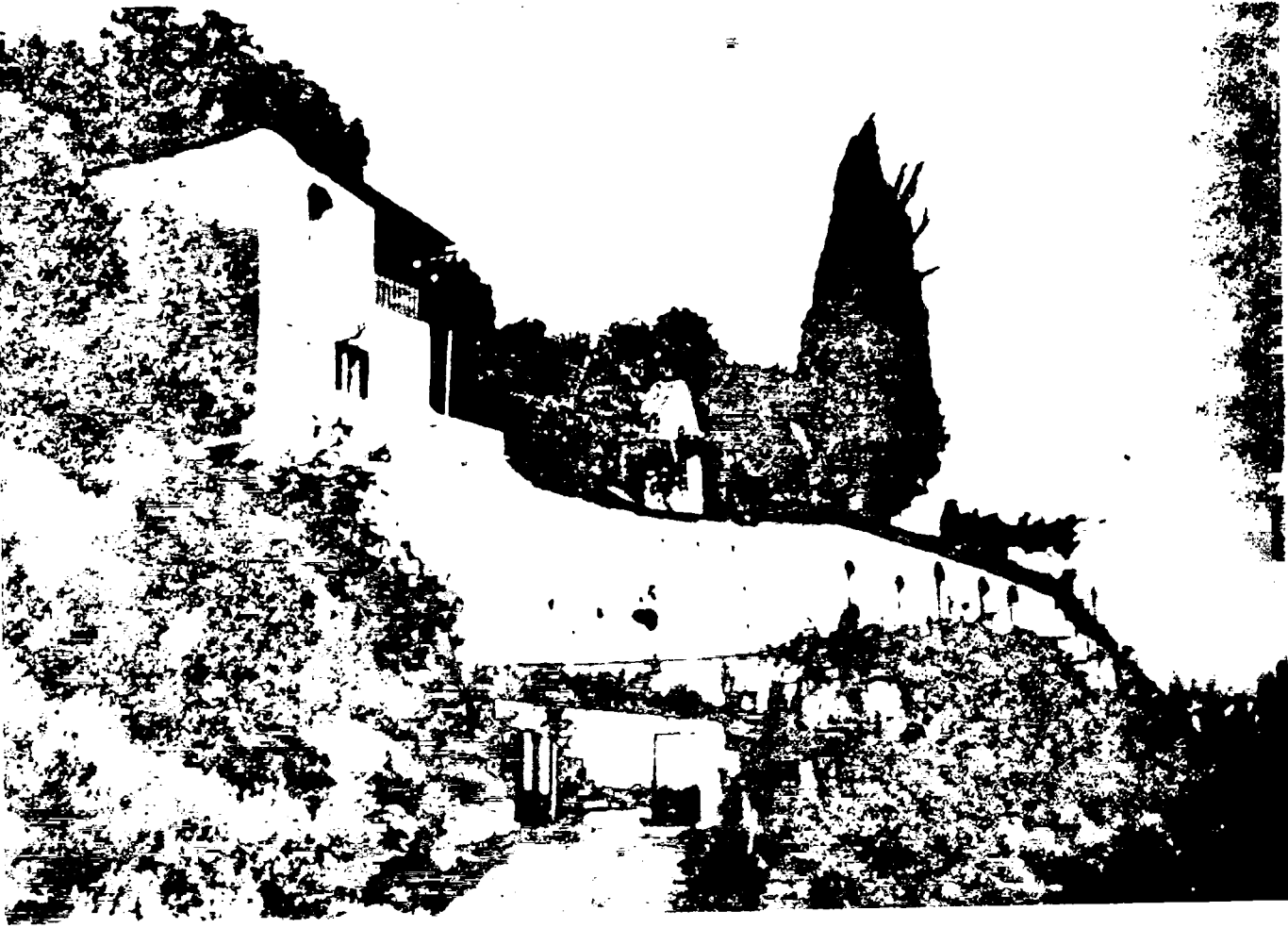
(Ἀρχεῖο Δ. Καρδέλη)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ		
Πρόσκληση σε όμιλία	449	Πέτρου Σκουτέλα. Οί λαϊκοί τραγουδιστές	480
Βιογραφικά του Όμηλητή	450	Γεωργίου Ἄρ. Χρηστίδη. Ὁ Γόρης	482
Λίγα λόγια γιά τό θέμα	451	Ἑλληνική Μειονότητα Βορ. Ἡπείρου	484
Χριστοφ. Λάζαρη. Δικαστικές Ἐνθυμήσεις ἀπό τήν Ἡπειρο	462	Ἡπειρωτική Πνευματική Ζωή καί Κίνηση	486
Λέοντ. Ι. Μελά. Τά Γιάννινα τῆς ζωντάνιας καί τῆς παρακμῆς	453	Οί λαϊκοί τραγουδιστές στόν παραδοσιακό γάμο	480
Στάθ. Δ. Λαμπρίδη. Οί ἁγιογράφοι τῶν Σουδενῶν	457	Ἀπό τό Φωτογραφικό Ἐρανοστόν Φωτογραφικό Ἄτλαντα.	488
Ἄλεξ. Χ. Μαμμοπούλου. Ξαίρει ὁ κόσμος ξαίρει	466	Ἐσωτερική Ζωή καί Κίνηση	490
Μιχ. Κ. Πετροχείλου. Οἱ Παραδόσεις τῆς Ἄρτας	478	Βιβλία	491

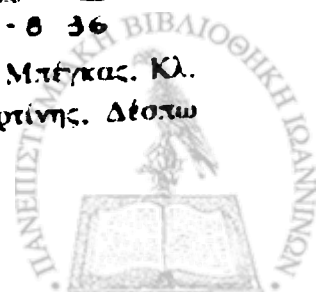
Παλαιά Μονή Στουριζάνης (Λογείο Ν. Μιχαηλίου)

Ε.Ο.Σ. Στη Μονή του Στοιμίου Κονίτσης

30-8-36

Τμήμα Ε.Ο.Σ. Ίωαννίνων στη Μονή Στοιμίου Κονίτσης (30.8.36) Παπαφούδου, Γ. Μπέγκας, Κλ. Στάρας, Φ. Σπανού, Σκαλιστής, Άπ. Βερτόδουλος, Γκαράνης, Κοκκινάκης, Μαρτίνης, Δέσπω Σαλβαρά

1 Ιουνίου 1938
Αθ-Γκιόργος Ελευθερίου

Έκδρομή στο Σταυροσκιάδι Παγωνίου (1938). Καθηγητές Γυμνασίου Παγωνιανής: Βασ. Λάμπρου, Στ. Λαμπρίδης, Άν. Λίβας, Στέφ. Γούναρης, Ίφιγ. Μάνθου, Άλεξ. Λαμπροίδη, Άθ. Γκρόζας, Παγούνης, Στ. Παλασταύρος, Τέλης.

(Άρχείο Άθ. Γκρόζα)

Μακεδονικές φορεσιές Νιοχώρι Θεσσαλονίκης

(Άρχείο Γ. Πετροπούλου-Σαγιά)

